

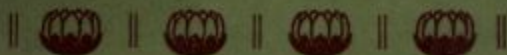

SLOVENSKI IN HRVATSKI
UČITELJSKI ABITURIJENTI

PRVI LISTI

V LJUBLJANI 1901

TISKALA NARODNA TISKARNA
ZALOŽILI ABITURIJENTI

SLOVENSKI IN HRVATSKI : :
: UČITELJSKI ABITURIJENTI

△ △ PRVI LISTI △ △

1901

IN-030006023

SVOJEMU VRLEMU UČITELJU
PROFESORJU

DR. FRANU ILEŠIČU

1.

LIBELE

ZMAGOSLAV

Človek sem.

Poglej, med bičjem plavajo
usahli strti kelihi,
umrle so lilije bele,
zbežale žive libele . . .

Poglej, prijatelj, si v srce!
Kje tvoje je jasno življenje,
kje tvoje sanje so mlade,
kje tvoje blesteče so nade?

»Ne kliči umrlih, ne drami duhov,
zastonj so klici zamolkli,
saj veš, da vem,
da bitje sem,
ki človek se imenuje . . .

Albina.

Tam zunaj je noč,
polna čarov skrivnostnih,
in s svoda angeljčki kimajo
z zlatimi glavicami,
s travicami
pa sape mehke
pogovore tajne imajo
šum — šum . . .

Tvoje palme, ljubica,
pa mrtve stojé,
ne dih, ne žarek zlat
ne najde tvojih vrat . . .
Kam vso ljubezen si djala,
da suhe stojé,
pozabljene
v mraku pestrega zagrinjala?

»Kam, kam . . .
Ves mrak zadala sem jim,
tvoj mrak,
Da rumené,
mrtve stojé . . .

Ej, ljubček,
ko hočem priliti jim
ljubezni mladostne,
pa prideš ti,
pa prideš ti,
in tebe moram živiti . . .
Ej, dušo imaš temno,
na čelu trepeče ti mrak
in doli trepeče ti s čela,
čez lice — krog ust zaigra ti pa
nasmeh leden, mrtvašk . . . »

In sklonila se je
preljuba mi, moj bog,
pogladila mi s čela lase
in dala mi ustne v poljub —
— trpela . . .

To tisti človek ni.

O skrijte pred menoj
se, zvezde zlate,
nocoj, nocoj
me ne spoznate!

Tam med grobovi našel
sem knjigo sveto,
prhnela tam je že
o, mnogo, mnogo leto . . .

In čital sem,
bledel,
a list z odgovorom,
ta je strohnel . . .

Vi zvezde, gledate sanjavo
in mrzlo me:
to tisti človek ni,
ne, ne, ne, ne . . .

V božični noči 1899.

O, bajna noč!
Vztrepetala mi je duša,
ko začul sem don zvonov polnočnih . . .
in tvoj čarobni sen,
oj, bajna noč,
mi legel je v srce,
v to puhlo, suho srce . . .
Trenotki, srečni časi
mladosti lepe
vstajali so pred očmi mi . . .
Z očesom srpim, ostrim,
obupnim, mrtvim
sem gledal to procesijo spominov . . .

»Zakaj si, brat, tako otožen:
veseli se z veselimi nocoj!«

O, pusti me, o, pusti,
hu, zdi se mi, da v prsih
— mrliča nosim bledega . . .

Moj dom.

Lastovice, lastovice,
vi ostavljate moj hram,
streha li ne daje moja
tihega več zavetišča vam?

Da, vi veste, da, vi veste,
da pod mojo streho biva dvom,
da, vi veste, da, vi veste,
da je hiša moja tuge dom . . .

Maske obupa.

Nema, v sanje zatopljena spi ravan . . .
In topoli, lipe mračne, cvetke pestre
šepetajo in dihljajo, v sne zazibane, polnočne
svoje svete psalme zvezdam zlatim . . .

Večni, bajni mir!

Kako vabeče tam šumi valovje,
tam sredi sanjajočih cvetk, dreves,
kako buči, grglja vodovje,
Kako je grozen ta akord — in pesem cvetk,
peres . . .!

Mož, žena!

Brez blagoslova, žena, mož,
zakril nad vama bo se grob hladan,
nihče na njem sadil ne bode rož,
na vajino je pot sijal le črni dan . . .

Obraza je izklesal vama glad,
obup v voščenobledi, mramornati maski,
in tvoj in tvoje žene sad,
ta angelj s svilenimi laski —
— podoben zlo je mumiji koščeni . . .

Poglej, sloni mu glavica na njeni rami,
počiva in sanja nedolžen sen,
ves srečen je, ker je pri mami,
ne mori ga —! zavrži sklep leden!

— — — — —
»Tu sva, žena, glej tu grob —
mrzel, varen, tih —
dete primi trdno — daj mi roko —
in objem — poljub — moj requiescat — —
— zdaj!!

Satanov kinematograf.

E, satan, no, na zdravje! —

Ti videti si grozen pesimist,
kaj ne, po sebi meriš druge,
he, he, ker črn ti si —

»Pardon, monsieur! vse pristno,
le prave slike iz življenja
vam kažem tu —
Poglejte, prosim, to-le!«

E, to-le, no, povej kaj to pomeni!

»Presneto slaboumen ste, gospod. —
Tu vidite puščavnika,
izstradan je in star — a filozof.
Poglejte, zdaj vzel je knjigo o stvarjenju,
položi jo na mizo — kup prahu . . .«

E, drugo sliko!

»Tu vidite debelega gospoda,
pred njim pečeno pišče, liter vina,
in v ustih čibuk dolg.
In veste, kaj je ta?
Ta je največji filozof sveta . . .«

Dalje, dalje!

»In tu — mesarsko klanje,
svetovna bitka, prav moderna,
kaj ne, veliko mrtvih, mnogo muk!
In — hi — zakaj vse to!
. . . : za par oči . . . «

Tako, tako, imaš še kaj?

»Še to-le sliko naj pokažem,
pa ta je še v bodočnosti:
,kraljestvo Habakuka'.
Kralj Habakuk in dvor njegov
sedi — in je ljudi . . . «

O, signor satan, to se že godi!

Škopi, mračni videti
mračni, mračni
veterne
in platinu ščita
in mračni
med vseh na platinu
veterne in mračni
Škopi, mračni videti
na
FATIMA

Tam, tam, tam, tam
na, na, na, na
in, in, in, in, in, in, in, in
na, na, na, na, na, na, na, na
in, in, in, in, in, in, in, in

in, in, in, in, in, in, in, in
na, na, na, na, na, na, na, na
na, na, na, na, na, na, na, na
na, na, na, na, na, na, na, na
na, na, na, na, na, na, na, na
na, na, na, na, na, na, na, na

Dalje, dalje!

«In tu — razarila steno
avtorova misla, prva razstava,
kaj ne, veliko milih, mnogo muki
in — hi — tako vse to
se pot pi»

Tako, tako, laži in kaj?

«Se to je čisto naj pokazem,
pa to je se v bodočnosti
kraljestvo Habsburške
Kralj Habsburške in dvojnega
vodi — **AMTAT**»

Q, signor doktor, to je 5. odst.

I.

Skozi mračni vzduh
trepeče trak svetel
večernice . . .
In platane šušté,
in listi drhté,
med vejami pa plazijo
večerne se megle . . .
Skozi mračni vzduh
pa trak igra svetel
večernice . . .

Tam izza loga črnega
pa vstaja luč,
in srebrnina melanholična
poljublja vrhove . . .
In platane šumé . . .

In ona pride,
pride v takih nočeh,
pride pod platano,
na ustnah igra ji nasmeh,
ta gine, umira,
in čez lice blede
spolzi ji solza kristalna . . .

II.

Zakaj postajaš pod platano
 zvečer,
 ko plazijo se megle mrzle,
 skrivnostno-sive, črne
 nad spečimi cvetlicami?
 Zakaj ti spolzne solza vsak večer
 iz motnega očesa
 doli čez obraz —
 na tla —
 na sanjajoče cvetke . . . ?

Zakaj se strese
 stas ti mladi,
 ko zašumé vrhovi,
 ko listovje
 vzdrhti,
 ko valovje
 tam pod vrtom,
 gnano od vetrov polnočnih,
 zabuči?

—

Zakaj?

»V takih nočeh sem hodila
pod platano,
in on je prihajal,
a zdaj ne prihaja več,
zdaj spi
pod cipresami . . .

Preč, preč
so sanje mlade,
življenje že umira,
pod mojimi nogami
že grob se udara,
o, moje nade vzel je dih —
nad mano plove smrt . . .!»

III.

Pridi Fatíma!

Noč je —

mehka, božanska,

noč ljubezni . . .

Že se žarki srebrni

večernice

ljubkujejo z jasminjem

srebrnim . . .

In platane tam ob morju

koprneče šuštiijo,

po tvojih pesnih,

Fatima, ihtijo . . .

Pridi, Fatima!

Noč je —

mehka, božanska,

noč ljubezni —

poj, poj!

A valovi zabuče,

in bučanje morja črnega

razlije v noč se divno,

kot tisočerih requiem pogrebnikov

na grobu slavljene kraljice . . .

Tam doli pod valovi
med biseri raztresenimi
svoj grob je našla —
Fatima . . .

In žarki srebrni večernice
potapljajo se k njej,
poljubljajo ji črne lase
in mro — in biseri postajajo,
kristalni biseri med laski njenimi . . .

In ona sanja o ljubezni,
in mirno sanja o jasminju,
šumenju pinij — o pogrebcih,
ki so odnesli njega v grob . . .

— — —

Nad njo pa morje
buči svoj črni requiem —
joče . . .

Tat.

Dobro jutro, tulipe rosne!
Ste dobro spanjčkale,
lepo sanjčkale?
Dobro jutro, tulipe rosne!

No, kaj vam pa je,
pisane cvetke,
kaj tako se name ozirate,
poglede stroge vame upirate?

»Ti nam ukradel si mamico,
našo lepo, mlado Julijo,
ti tatič, tatič, tat!«

Juliji.

Noč pomladna

Na azurnem nočnem svodu
lučke trepetajo,
oj, tako se lesketajo,
kakor upi mladih let . . .

In v tem soju lučk srebrnih
cvetke čaše klanjajo
v travico — in sanjajo,
kakor sanja srce mlado
sanje pestre mladih let . . .

Pogledal sem v tvoje črne oči.

Pogledal sem v tvoje črne oči,
brezdanje so bile in mehke,
ko kapljica rosna na roži krvavi
ob svitu jutranjem . . .

Pogledal sem v tvoje črne oči
in skozi nje v dušico tvojo,
o, mater sanctissima, tam doli pa —
že moškega videl sem sliko . . .

leopoldina.

Ah, kako je bila lepa!
Tam na divanu razkošno
je slonela zmagovalka
in kadila papirosko . . .

In prijel sem jo za beli roki
in prisedel k njej na divan,
ah, h Kleopatri tej moji mali,
mali živi Leopoldini . . .

In zopet ljubil njene sem oči
in njene črne kodre
in spet sem ljubil njeni ustni
in njene bele grudi in roke . . .

In lunica se je smejala,
oj, tako smejala hudomušno,
ko drug drugemu lagala
z ljubico sva Leopoldino.

Vprašam vas . . .

Vprašam vas, vi filozofi sivi,
astronomi slepi, filologi suhi,
kaj pomeni neki to:

Ej, na trgu bilo je nocoj,
ravno so obločnice se vnele,
ko oči so najine se vjele,
jaz pa nekaj sem začutil,
kakor bi se v mojih prsih
čudne lučke vnemati začele . . .

Na zastanku.

A, vidi jo, vidi,

kako si čvrsta lepa,

kako lepo pristoja

navini čvrsto kodrom

na bele žepce!

PRILIZNJENA MAČICA

hi — pusti tak

in tvoje usmrtak

nasmeje legak

— E, ljubček in močna

pristoja brazna

poljubček — m — sladak

Very respectfully

Very truly yours,
John D. Smith,
of New York City.

John D. Smith,
of New York City,
has been elected to the
office of Secretary of the
Board of Directors of the
New York City Board of
Education.

JOHN D. SMITH
Secretary of the Board of
Directors of the New York
City Board of Education.

I.

Na sestanku.

A, glej jo, glej,
kako si danes lepa,
kako lepo pristoja
rjavim tvojim kodrom
ta bela čepica!

»In tvojemu jezičku,
hi — govor tak . . .«

In tvojim ustnicam
nasmeh legak . . .

»Ej, ljubček, in obema
pristoja krasno
poljubček — m — sladak . . .«

II.

Pri vincu.

E, bil je lep večer,
in z muciko priliznjeno
sedela sva pri vincu . . .

»No, mucika priliznjena,
povej mi zdaj, če veš:
čegav sem jaz!«

»Čegav — si?«

In zbrala čelo
je v gube filozofične,
nato pa se je nasmejala:
»Hi, ljubček, moj si moj!«

In luna je videla nekaj . . .

III.

Miklavžev večer.

Sinoči razsajali parkeljni so,
in Miklavži so prišli z nebes,
in z muciko mojo obhajala sva
večer najlepši zares . . .

»No, ljubček, sedaj bom še jaz Miklavž
in tebi bo nekaj prinesel.«

In lice nagubala strogo je,
(no — skoraj je bila podobna svetniku)
in kaj mi prinesel je ljubki Miklavž!

. . . Na ustnah rdečih poljubček . . .

IV.

Pustni večer.

Dram, dram,
tralala,
zdravi žarki rdeči!
o čem ste pa sanjali,
ali ste klanjali
tudi glavice vi,
polne opojnosti,
na grudi vabeče?

Drim, dram,
poln bokal pri ljubi izpil sem
in tam za pečjo
poljub sladak dobil sem,
potem pa prišli
ste radovedneži vi . . .
In kaj ste pa videli,
saj niste nič videli!

»Ej, ej, fantast ti nedolžni,
jaz prvi pokukal tja k vama sem
in potem se skril sem za palme . . .
In kaj sem videl!
Dovolj, dovolj,
prav mnogo sem videl, prav mnogo . . .

Ob tebi je stala ljubica,
hm — lepa je bila, tajil ne bom
in govorila ti je, hi, hi, tako,
ko pater Klement jezuit
pregrešnim dušicam svojim . . .

In potem ti s čela pogladila je
láse — in mrak
in z usten ti led oddahnila je
in z vincem krvi ti prilila je . . . »

Ej, dobro si pomnil
komedijo vso,
pa žarek,
povej mi, povej
te nič skominalo ni?

Čarovnik Mrak.

Le zagrni, le zagrni,
 ljubica gardine,
 da ne bode tetka luna
 nama se smejala . . .!

In nastal polmrak je v sobi,
 ta čarovnik Mrak,
 ta vam čara, ta vam čara,
 ta čarovnik Mrak . . .

Ej, kar pamet nama zmedel
 je čarovnik Mrak
 da norela sva pošteno
 kakor vsi zaljubljeni . . .

In ko čula smehe nagajive
 mračnih palm je,
 z resnim licem vpraša me:
 »Ej, ti dragec, kaj v resnici
 ljubiš me tako zelo?

»O, preljuba, na vso moč —
 no — in še malo po vrhu . . .«

Kako sva moderna!

Ljubček, ti ljubček,
včeraj si mi
prisegal z vsemi obredi
pri svečicah dveh,
bogovih si vseh,
da ljubiš le mene, le mene.

Danes pa pod staro brezo
zopet si prisegoval,
vso prisego si slovesno
meni včeraj le lagal!

»Ljubica, ljubica,
včeraj si mi
prisegala z vsemi obredi:
pri svečicah dveh,
bogovih si vseh,
da ljubiš le mene, le mene.

Kaj pa dragica, tam v paviljonu
prej je s častnikom bilo,
kvišku tri, oj, prstke si držala —
če se ne motim, bila je prisega to . . .«

Zimska idila.

Pa so prišli angeljčki,
angeljčki majhni z nebes,
in koške na ramah nosili so
in v rokah košarice bele.
In posodice polne bile so vse
kristalčkov srebrnih in kamenčkov
prečudnega svita in leska . . .
In zvezdic toliko imeli so,
prav majhnih — pa lepih, o lepih . . .

In čez zemljico romali angeljčki so
in trosili na trate te žvezde
in ravan in gore pokrili so
s kristalčki in diamanti . . .

Ej, jaz pa korakal med njimi sem,
gigant med nagajivci,
po strani klobuk pomaknil sem
in zapel po beli poljani . . .

Na njenem vrtu ciprese
drhte so
in pesmico tožno o zimi
šumele so . . .

Pri Juliji moji
pa Romeo jaz
sladko res kapljico pil sem,
na divanu v kotu
pa roko mehko
okrog vratu si ovil sem . . .

In ko za lahko noč ji še
roke poljubil sem bele,
mi rekla je resno in strogó:
»Glej, ljubček, razgret si tako,
in zunaj so mrazi strupeni,
prehladiš se gotovo — ubogaj me —
in — ostani še malo pri meni . . .!«

Deveta dežela.

Tam v deveti deželi
vrtec leži,
na vrtu devete dežele
dvoje vijolic cveti . . .

Aj, pa je blizu
dežela deveta,
aj, pa sta blizu
čarobna cveta . . .

Njene oči, njene oči
čarna sta cveta,
in njeni laski, ona vsa —
vse to je dežela deveta . . .

Ave.

Svilene meglice žene veter
čez logove mračne
tja za solncem
nad dežele zlate . . .

Ej, kako se nagajivo
s krilci rožnatimi
žarki poigravajo,
vabijo si ljubice
k piru svetlemu
tja v dežele zlate . . .

— — — — —

Čez logove, trate sanja
v noč pobožni ave . . .
In jaz molim . . .

Motno plapola pred kipom svetim
lučka večna,
bledi traki trepetajo
po altarju, po podobi

čez lase ji doli po očeh
na ustna rdeča moje Julije . . .

Tam kleči in moli svoj pobožni ave
pred madono,
jaz klečim in molim —
grešnik pred obema . . .

Ob Savi.

Spet stojim ob tvojem bregu, Sava,
ko polnočne, trudne ure
tonejo v valove tvoje,
Sava, Sava!

Aj, reka, so li tvoje vile se zbudile
slavit božansko noč,
od kod ti zvoki — mehki divni?
To pesem je osrečenih duhov . . .

Aj, srce moje, ali v tebi
se himna ta glasi,
aj, srce, so li tvoje črne sence
postale kori kerubinov pevajočih . . . ?

Kresna bajka.

Ugasnili so kresi zlati
po mračnih gorah, gričih sivih,
in nema plove, tiha,
skrivnostna, čarovita
polnoč čez plan . . .

»Cvetke, cvetke, kaj drhtite,
kaj nocoj ne greste spat?«
»Vedno k nam ob urah poznih hodiš,
bodi pa nocoj naš svat!
Lepo bodemo kraljico
s kraljem mladim poročile.«
In do jutra zlatega
cvetke so se veselile . . .

Zjutraj pa pripeli
kosci so veseli,
travico kosili,
cvetke pomorili . . .

Frater Sebastjan.

Jesen . . .

V vrhovih mračno, žalostno glasi se pesem
smrti,

in listi veli, rumeni padajo — v grobove tihe,
in k tratam cvetke legajo zvene le k spanju
svetemu . . .

Nad mrtvimi pa mračno, žalostno glasi se pesem
smrti . . .

Cvetlice mrtve, na kelihih usahljih se blišči
ledena rosa

v pramenih mrklih solnca bledega,
glej, tam
kraljico rožo zdaj je poljubila mrzla smrt . . .

Še zadnja roža preminila je —
nad stasom izsesanim, zlomljenim
pa mračno, žalostno glasi se pesem smrti . . .

In z glavo sivo, sklonjeno pa stopa frater
Sebastjan
tja med grobove — grob si svoj kopat . . .

Kako lepo pozdravljajo ciprese ga rumene:
O, kmalu, frater Sebastjan, končal boš!

In ustne šepetajo: slišim znanke . . .

Koplje . . .

Čez grude rjave zatrklja se prednika lobanja...
In zašušté ciprese:

Lezi, trudni, k spanju svetemu,
grob je tvoj končan,
in končane tvoje sanje zemeljske,
vrni zemlji svoj pepel!

Utihnijo ciprese —
in zopet zašušté,
šumé nad grudami
zvenelemu — svoj smrtni spev

Spomin.

Prižigal je večer
na svodu lučke svoje,
migljale so,
ko na grobeh o Svetih vseh
migljajo lučke . . .
In pesem, monotono pesem
šumeli so vrhovi . . .
Glasila se nocoj je kakor requiem,
da, tisti requiem tedaj
nad njenim mladim grobom . . .

Na okno moje sedlo je ogrodje,
pošastno sključeno,
in trkalo na šipe s prsti je koščeni
ogrodje srečnih dni:

In ščebetale šipe so . . .
in ti glasovi bili na uho so mi,
ko bili bi ihtenje, jok
prognanih mojih nad
iz temnic nedosežnih . . .

Med prsti potnimi mi trepetala
je njena slika, -
pogledoval sem jo
s pogledi hrepenečimi,
ko pogleduje križ bolnik
v objemu smrti mrzle . . .

Notturno.

In padala je noč na polja tiha, . . .
Šumelo klasje je pod sapami večernimi
tajinstveno — in breze bele
šumele ob potoku so
notturno svoj — hitečim valom . . .
In mimo okna mojega prijahal
na konju črnem genij črn je . . .
V naročju dekle je držal zabodeno,
življenje moje — moje mrtve dni —.

V prvono.

TREPETAJOČI ZVOKI

HOTIMIR

V nirvano.

I.

Aj, vi bajoviti, čarokrasni dnevi polrazcvetlih mladostnih sanj

. . . Izginila je veličastna jutranjica; blede-rožno se svetlikajo gore Prikazalo se je nebeško lepo solnce, in božanstveni vsemir je zažarel, vzkipel v jutranjem zlatu . . . Aleluja . . .!

A prikazali so se nad gorami beli oblački ter se zbirali v vedno večjih kopah, ki so kar vidno temnele, črnele Solnčni plamen je izginil v gostih demonskih meglah, kakor kapljica srebrne rose v neizmernem stepnem požaru . . .

In njemu se je zdelo, da so eterični demoni zmagovito zavpili in zarajali peklenško kólo, ko so videli muko njegovo, muko njegove umirajoče duše . . . Njegovo strto telo je požiralo temo vase poželjivo, obupno, toda bolečine so se vedno množile . . . Iz izsesanih oči so kapljale pekoče solze na razdivjano, žarko srce, in srce je pravilo o bolesti duše in satanski hudobi demonovi

II.

Resignirano je gledal smrt nekdanjega zanosarja in nekdanje triumfalne volje . . .

Živi, živi, živi temno življenje . . . Vse naokrog temno, pusto in prazno . . . Njegova soba je dolgočasna beznica, v katero ne pride solnčni in ne lunin žarek, ampak le tema, somrak . . . In on tu umira . . . Oči so mu vdrte, obraz blede, celo telo je izsesano . . .

— V sanjah plavajo okoli njega temne sence s pošastnimi obrazi ter ga neprenehoma mučijo in plašijo . . . Nikdar ne vidi lepih podob, ampak le blede, smrdeče mrliške obraze . . . Njihov ledeni dih ga včasih nalahno poboža, in takrat grozovito jekne v peklensko temo . . . A zdi se mu, da se mu še bedecemu režijo tisti odurni obrazi škodoželjno in zaničljivo . . . In iz njegove utrujene duše se poraja polagoma neka groza in neki obupen nemir . . .

— Po dnevi, ko ga obdaja blede, skozi razdrapano okence prihajajoča svetloba, oglašajo se v njegovi notranjosti tužno melanholični molakordi črnih orgel . . . Tedaj se oglasi turobna pesem iz davnih, srečnih dni . . . Njegovi zamrli živci zatrepčejo, in v prijetnem snu zazre nove prostore s starimi znanci in skrivnostnimi

prikaznimi . . . Celo telo se trese, in ves se zatopi v široko, neznano srečo . . .

Toda takrat se oglasi stara in polomljena stenska ura s svojim monotonim glasom in v trenutku se spomni, da biva v tej prokleti beznici . . . Življenje njegovo bije zopet svoj enakomerni »tik, tak« dolgočasno in obupno. Korak za korakom se bliža temnemu grobu, ki se ga tako boji, ki se pred njim tako trese, dasiravno ječi v krutih okovih bedne zemlje . . .

III.

Njegovo suhotno telo lazi počasno naokoli in se pomika po ulicah kakor dolga, temna senca . . . Toda strasti, strasti vendar ne mirujejo, temveč razsajajo liki divje orgije ter hočejo oglodati še te trhle kosti . . .

Strasti ga živijo, in one živijo ob njegovem telesu ter ga poželjivo objedajo dan na dan . . . Kadar v poznih nočnih urah lega v postelj, takrat se nehote zamisli v svoje žalostno stanje . . . Suhe prsi se mu težko vzdigujejo, in izza bledih, fino nagubanih ustnic mu prihajajo grozovite besede: Kdaj vendar bode že konec tega prokletega, obupno-žalostnega stanja . . . ? Veli, prozorni roki mu divje mahneta po zraku, in on trepetaje upihne zakajeno svetilko, da ne gleda svojih mrtvaško izsesanih udov . . .

In od nemoči mu bruhne suh kašelj iz votlih prsi, in takrat se mu zdi, da tisočero odmeva z gromovitim grohotom po sobi: »Ne boš še končal, ne boš, saj leži nad tabo prokletstvo, ho-ho . . . !« V neskončni grozi se krčevito stisne pod odejo in trepeče - trepeče pred grozničavo temo . . . In potem, kadar zamre njegov zadnji vzdih v tej temi, takrat zaspi . . . Zjutraj se prebudi tista masa brez življenja, okrepčana in zopet žejna . . . žejna . . . Zopet se oglašajo oni klici, razburjeni in razdivjani . . . Njegove mišice se iznova tresejo v divjem hrepenenju, a suhe ustne bolešno trepetajo . . .

Pridejo trenutki, ko misli, da to bolešno trepetanje ni le moč te neugasljive strasti . . . A prepriča se potem, ko pade nazaj v temo, kjer razliva svoj strup med cvetoče in dehteče cvetke, da je brezvesten, umazan človek, da sramotno izkorišča vse prilike, da le živi svojim namenom . . .

Izgubil je vsako misel na boljše življenje, zato vidi vse v blatu in misli, da sme vse rabiti v svrho svojih blatnih zahtev . . .

Ali ve, da je zapravlil cvet svoje mladosti, zapravlil vse . . . vse . . . Telo mu je mehkužno, volja uničena in vsaka misel omejena . . . Čakati mu je le še, da pogine in podleže nesramnemu in podlemu življenju in izgine tja, kamor jih izgine na tisoče — v nirvano — — — — —

Prijatelj, ali si že srečal na ulici mladeniča z
vdrtimi očmi, propalim obrazom in počasnimi
koraki? . . . Raz obličje mu je sijala smrtna
izmučenost nalik onemoglemu starcu . . . Ali te
ni zaskelalo v duši in se ti ni zdelo, da vidiš smrt
v vsej njeni grozi ter da bereš s tega obraza
obupno mrtvaško pesem prokletstva . . .

V božični noči.

Veselo so brneli zvonovi tja v hladno, mrzlo božično noč Letos mi je bil njih glas zoprn . . . zoprn . . .

Zakaj?

Soba mi je bila pretesna, in hitel sem ven . . . ven . . . ven . . . na mraz . . . Vsa kri mi je švignila k srcu in zopet šinila v glavo . . .

Opotekal sem se . . . In potem me je hkrati pričelo zebsti . . . Najprej v srcu in na to se je širila ona mrzlota po celem životu; počasi mi je objemala glavo in vlivala neki strašen — grozen mir vanjo . . . Bilo mi je, kakor da sem umrl . . . Telesa nisem čutil več, vse sem pozabil, ničesar se nisem zavedal, in vendar mi je bilo nekako čudno jasno v mislih . . .

Milostno nebo! jasno! Ej . . .

Morda je bilo . . .

Mehanski sem se pomikal dalje . . . vedno dalje . . . Prsi so se mi stiskale . . . Postal sem nekako nervozen, in pred oči so se mi ulegale temno-modre sence . . .

Žive duše ni bilo na ulici . . . Zvonovi pa so brneli — tako pretresujoče brneli . . .

Sneg mi je ječe škripal pod nogami, in to grozničavo ječanje mi je prijalo — nenavadno prijalo . . . Nocoj sem bil avtomat — človeški avtomat . . .! Ljudje so molili v cerkvi — a jaz — jaz nisem molil . . . To sem pač še takrat — takrat ko sem bil še majhen, čisto majhen in mi je tista nebeška nedolžnost sijala raz otroški obraz . . . Minilo je . . . Sedaj ne molim več — ne morem . . . Kaj hočete . . .?

In to me je še bolj dražilo, da lahko drugi molijo — da so srečni v tej sveti noči . . .

Zavidal sem jih . . .

. . . Zvonjenje je prenehalo, in po mestu je zavladala grobna tihota . . . tišina . . . Temnilo se je bolj in bolj. Začela je briti ostra burja, in male snežinke so plesale ter se vrtele v fantastičnih figurah . . .

Disonanca, kaj ne da . . .!? Burja
sneg . . . razburkano človeče, ah, krasno divno . . .
Ha, ha, ha, jaz sem čuden človek . . .

A nisem bežal domov . . .

Hitreje sem dirjal po ulici . . .

— — — — —

Vraga! Ali naj bi spal? Hu-u-u . . .

Kadar je človek omadeževal angelja — menim, da ne more spati . . . Kriv biti, da zvone zastrupljena cvetka sredi razcvitajoče se krasote — to ni prijetno . . .

Kesal sem se, da sem to storil — zelo kesal...! Pa kaj pomaga zvonjenje po toči...?

In sedaj mi gorijo tisti strastni poljubi na vročih ustnah... A pečejo me — pečejo kot peklenški ogenj... Poljubovati je znala ona — imenitno...

Moj Bog! kako divna je bila v vsej svoji strasti... Vsaka žila ji je trepetala... Ah...!

Prokleta! to je slabo kesanje, ko se človek že ob sami misli topi v blaženstvu — angeljskih blažestih...

Grešnik...!

O, ko je šepetala komaj slišno v mojem naročju: »Poljubi me gorko... vroče...«

In meni je pri teh strastnih besedah zavrela kri v žilah in nisem se mogel premagovati, da bi je tesneje ne privil na-se... in poljubil... objel...

Moj Bog! skušnjava me zalezuje — skušnjava še po storjenem zločinu...

Kesanje...!?

Pričel sem drhteti od prevelikega mraza... zavil sem jo proti domu... A strašno je bilo tu — vsaj meni strašno.

Venomer se mi je zdelo, da mi nekdo kliče: »Zakaj — zakaj si to storil? Je-li vrneš, kar si ukradel?... Norec si, mlad norec! To je morala — plod tvojega modrovanja... Ne veš, da si uničil — zastupil razcvitajočo se cvetko, ki je

žarko plamtela za te . . . !? Ukončal si jo — nesramno ugonobil . . .«

Moj život se je vil v bolečinah, in zadnji svit zavesti mi je izginjal v morju strahu in groze . . . Zobje so mi škrobotali, oči so se mi izbulile, in ustne so mi sinjele . . .

Ah — muka je bila to — muka . . .

In v polusanjah se mi je zdelo, da jo vidim, njo . . . Zoro še nedolžno — neomadeževano . . . Ljubica je stala pred mano Nagnila se je k meni in me gledala v oči, in jaz sem ginil in umiral pod njenimi pogledi . . .

Nasmejala se je, in menil sem, da je dejala: »Daj, da se napijem ljubezni, da umrjem od nje...«

Njeni ustni sta se dotaknili mojih, in mislil sem, da čujem: »Poljubi me gorko — vroče! Še bolj — še več . . . ! Svojo dušo — čuješ — svojo dušo pijem iz tvojih ust . . . Ti si mi jo vzel, daj mi jo zopet . . .«

Meni so gorele oči . . .

Poskušal sem vzdihniti, odpiral usta, a nisem čul svojega glasu Zopet sem se mučil . . . In v teh mukah sem se spomnil bitja, ki sem ga vrgel v blato in poteptal — ha —

Kakor blazen sem jo hotel objeti . . .

. . . Podoba se je razblinila . . .

. . . Obšla me je slabost in onemogel sem.

Pridejo trenutki v človeškem življenju, ko človeka nenadno zaskeli nekaj v dnu duše, da

se hipoma jasno in določno zaveda ogromnosti svojega življenja . . .

Včasih zapazim, n. pr. starikave može, noseče črno, mrliško krsto; drugikrat zopet sivega, upognjenega starca ali pa življenja polnega mladeniča . . .

Podoben občutek mi je vstal v duši, ko sem prečital ta življenski trenutek, zapisan na razdrapanem papirju prijateljevem . . .

Ali niso taki doživljaji one furije, ki vstajajo v poznejših letih liki črne pošasti iz grobov preteklosti, da davijo in morijo duše nesrečnikom . . .

Blazno hrepenenje.

I.

Poznam te, noč . . . ! Gledam, čutim, uživam
te . . . !

Naveličal sem se te . . . !

Ah, kakšna si, temna, grozničava, brezdanja
noč . . . !

Jel sem te sovražiti . . . !

Sovražiti . . . !

Beži, pošast, ne nadleguj me, demon pe-
klenski . . . ! Ne veš, da pričakujem . . . reše-
nika . . . ?! In tega se ti bojiš . . . bojiš . . . !

Tema, noč povsod . . . Tu vse temno, tiho,
tužno . . .

Oh, pošast . . . ! Ali ne slišiš, kako mi ječi
duša, kako umira srce . . . ?

Kri mi teče po žilah — a brez gorkote,
mrzla — uh — tako ledeno mrzla . . .

Po nečem hrepenim, a ne vem po čem . . .

V glavi — ti možgani — kako to vre, kipi,
hropi . . . !

Ti pošastna tema — noč — usmiljenje . . .

. . . In jaz mislim . . . Neumnost! Nič ne
mislim . . . Zblaznel bodem, čuješ . . . !

... Ne, ne! Čakam pomoči, zvezd, solnca,
svetlobe ...

Duša mi drhti, trepeče ... Kako razgraja ...
Eh, kako divje — peklensko je razburkana ...
Kako mi razburja živce, kadar prične svoj de-
lirij ...

Oči se mi napnejo ... Groza me je ...
Mislim, da mi prihajajo nasproti kače — a slišiš
— nič ni ...!

Zdi se mi, da se gost, temno-sivskast dim
vali nad zemeljskim površjem; povsod se bliska
in grmi, kakor bi vsi demoni odprli svoja žrela
— uh — tista temno-rdeča žrela ... In takrat
stokam, kličem na pomoč, roke hočejo nekaj
prijeti ... objeti ... a čuj zopet nič ... nič ...!

Ti temna noč ... usmiljenje ...!

Zaman mučim svoj vid, noč je temna, niti
dlan se ne vidi pred očmi ... Obupno ...! Še
moram čakati rešenika ... solnca ... zvezd ...!

... In kadar si opomoreš toliko, da
pričnem misliti trezno, tedaj ugibljem, kaj manjka
tej moji vedno v neko neznano daljavo stremeči
duši, temu le za neznanim dirjajočemu srcu ...

O Bog, zdaj še ne vem ...

II.

Ti mehka, sanjava, melanholična noč ...!
O, hvala ti ...

Imela si usmiljenje! Čula si me. Hvala ti ...!
Pričelo se je daniti ...

Kako blagodejno — blaženo — nebeško je
v tem polumraku . . .

Ti srce, kako si se izpremenilo v tem polu-
mraku Skoro vse že veš, vse vidiš, vse
slutiš . . . !

Pozabil sem na tisto — ej — tisto pe-
klensko — grozno, temno noč . . . ! Ne bojim
se te več . . . !?

Ne, čemu tudi . . . !?

Hvala ti, nebo, kmalu bodem človek
srečen . . . !

— — — — —
Kako krasna je zarja, ki obdaja ono-le
bitje . . . Vse je nebeško . . . nebeško . . . Vse
je zavito v blede-rožasto meglico, ki se lahko
dotika svetlo nadahnjene horizonta . . .

Odsevi so vedno večji Beli obročki
ginejo . . .

Polumrak, beži, beži — ne maram te . . . !
Srce, duša! velika, sijajna, blesteča luč mora
priti . . . mora . . . ! Ne razločujem še natanko . . .
Kaj je za tistim finim pajčolanom . . . ? Ti srce,
ti veš, ti siliš tja . . . ! Kaj je . . . ? Ne muči
me, prosim . . . !

Dan, žarki dan, kje si, kje . . . !? Pridi . . . !
Srce ne miruje . . . sili . . .

Ali se mi skriva tam angelj nebeški?

Kaj je . . . ?

. Hvala ti, polumrak !! Bliža se
svetla luč. Kako je krasna, vabeča . . o Bog . . !

Pajčolan gineva, telo mi drhti, duša se
dviguje iz telesnega okrožja . . . Kako nebeško
krasno . . . ! Naj gledam, gledam brez nehanja! —
To bitje je zemeljsko, a vendar nebeško . . .

. . . Moj Bog . . . ljubim . . .

— — — — —
Srce, ti srce si se izpremenilo . . . Biješ še
vedno strastno, kipiš — a vendar si mirno . . .
mirno . . .

Ti, nekdam razdivjana duša, se topiš v tihem
blaženstvu . . .

Pogreznjeni čolniček.

I.

Prijazen je bil tisti mali čolniček . . . Še čisto nov, sredi malce izbočen in pa bel — krasno bel kakor labud . . . Ah, duša mi vztrepetala, kadar se ga spomnim. Tisti čolniček. — Koliko blaženih spominov . . .

Mlad sem bil, še jako mlad, ko sva se vozila v njem . . .

Ustne so mi gorele, lice je žarelo mladeniške ognjevitosti . . . Očesci sta mi takrat še brezskrbno gledali v božji svet . . . A minilo je, minilo, kakor premine cvetoča, dehteča pomlad . . .

Ema je bila tudi mlada kot razcvitajoča se vrtnica, krasna in nežna . . .

Ali je čudno, da sva se ljubila . . . ?

In v onem čolničku sva se shajala
Kdo vam naj popiše tisto sanjavo — žarko življenje . . .

. . . Temno-modro nebo, posuto z milijoni zvezdic . . . Lahna megla, ki se je zbirala nad vodo, naju je obkroževala . . . Čolniček je leno plaval po vodi in se prijetno gugal — kakor da se veseli najine sreče . . . Ob obalih reke so

stali topoli, breze in jagnedi v najlepšem zelenju . . . Nebeška krasota . . . pluti počasi v temno-zelenem okvirju visokorastlih dreves . . .

In v takih trenutkih so me navdajala neka pobožna — blažena čuvstva. Moj materijalizem se je kar nevidno poizgubil liki jutranja megla, pregnana od toplih solnčnih žarkov . . . Srečen sem bil takrat neskončno srečen . . .

Ema se me je navadno oklenila ter položila glavico na moje prsi . . . Moj Bog, kako burno so se mi vzdigovale, ko sem čutil vso toploto njenih razgretih senc belo telo mi je bilo pravzaprav jedno veliko kipeče srce . . .

Hladna sapica je hladila najino vročino . . .

O takih večerih se me je polastila sentimentalnost, veste, prav otročja sentimentalnost . . . Najrajši bi se bil smejal in jokal Včasih sem se zagledal tja v temno vodno gladino, v kateri sem zapazil svojo podobo . . . nejasno — grozno kakor pošast . . . Takrat sem se vselej neprijetno zdrznil, in čudno mi je bilo pri srcu . . . A ko sem gledal žametasto cvetko, ki me je objemala takrat — o — takrat bi bil vriskal in se smejal — smejal celo večnost . . . Ej, tiste oči, kakor dva najfineje brušena safirja, tiste rubinaste ustne, kostanjevi lasje in pa stas — tisti angeljski stas . . .

. . . . Nekoč sem rekel svoji ljubici: »Ema, tako ne bode več dolgo ostalo . . . Vsake stvari je enkrat konec . . .« Mislite, da se je kaj vzne-

mirila . . . ? Kaj še . . . !? Prav razkošno se je zasmejala s tistim zvonkim glasom . . . Kaj sem hotel . . . ? Smejal sem se še jaz . . . Pozno v noč, ko naju je pričelo zebsti, sva se vračala domov . . . Spremljal sem jo prav do hišnega praga, samo da sem vselej še ujel zadnji poljub . . .

II.

Prejšnjo noč je bil grozovit vihar . . . Drugi večer sva šla z Emo kakor po navadi proti reki, da se zopet nekoliko razvedriva v ljubljennem čolničku . . .

Čolnička ni bilo nikjer . . .

»Mirko, čolniček se je pogreznil!« je dejala Ema, in čutil sem, kako se je nehoté zdrznila in malce prebledela . . .

In res je ležal čolniček na dnu vode, skoraj popolnoma razdrobljen in zarit v blato . . . Debela, stara vrba je ležala na njem . . . Po noči jo je podrl vihar . . .

Nepopisno, čudno čuvstvo se me je polastilo . . .

Tisti večer sva se nenadno hitro ločila in — brez poljuba — Ne pozabim tega nikdar . . .

— — — — —
V zadnjem času se je Ema popolnoma izpremenila . . . Postala je blede in nekam čudno zamišljena tuintam je suho zakašljala.

Nekdaj napeta usta so postala izsesana
tenka . . . Polni udje so ohlapeli . . . Ljudje so
pravili, da ima sušico . . .

V dnu duše me je bolelo, a nisem mogel
pomagati . . .

Ema je kmalu začutila bližino smrti

Teden pred smrtjo mi je rekla ihté in s
hrepenečim glasom: »Mirko, čolniček se je po-
greznil . . . Slutila sem, da ne brez pomena . . .
Slutnja se je uresničila . . . S čolničkom se je
pogreznila najina sreča«

. . . Stisnil sem ji koščeno roko in jo po-
ljubil na mrtvaški vznojeno čelo, potem pa sem
se zjokal . . . verjemite mi, prav bridko zjokal . . .

— — — — —
Sedaj živim, kakor jih živi na tisoče . . .
Pridno opravljam svojo službo in se ne brigram,
kaj se godi okrog mene . . . Zavit v rjav, ob-
nošen površnik, korakam po trgu, a moje oči
gledajo topo in brezizrazno na mimogredoče.

Zaničljiv smeh mi zaigra krog usten, kadar
zagledam mlad par

Nekaj časa sem hodil ogledovat razvaline
tistega čolnička, kjer so me obdajale menda take
misli kakor Scipija, ko je gledal gorečo Karta-
gino

Zdaj živim, kakor žive one dvonogate živali,
ki jim pravimo: filistri

V poznih nočnih urah.

Življenja polno obličje mi gleda v svet brezskrbno, veselo. Vsaka potezica je mogočen izraz hrepenenja in pričakovanja . . . To so odsevi jasnega svobodnega življenja . . . Sedaj žije moja duša jasne dni, žarke in tople . . .

A pridejo hipi, trenutki, ko moje življenje ni tako. Pridejo noči, temne, grozne in mučne . . .

Noči!

Večerno solnce zaide za gore, in tedaj izgubi narava tisti veseli, solnčnojasni obraz . . . Dan umira, in tihi somrak se otožno spaja z nočjo

Tako se godi v moji duši, kadar pridejo noči

Težka melanholija mi zagrne kakor črn zastor mojo mlado dušo . . . Priplazi se polagoma, tiho in oprezno . . . In moja duša se ponižuje pred triumfi teh melanholičnih noči . . .

Oj, ta melanholija noči greni moje sicer tako veliko in jasno življenje . . . Ona je krvoses krepki duši krvnik mladi sreči in blaženstvu

Neredko se me loti v takih momentih lahen obup Vsa notranjost se stresa v neznani bolesti . . . Moja duša trepeta v negotovosti in zdvajanju nad lastno močjo . . .

Ah, negotovost in zdvajanje sta temni pošasti v človeškem življenju. Bedno življenje, ki ga žiješ v oblasti teh dveh demonov.

To so smrtonosne pijavke . . .

Boji se jih tudi moja duša . . . Vsa moja notranjost, vse moje želje se strnejo v eno samo veliko hrepenenje po rešitvi, kadar me napadate

Duša mi išče razvedrila . . . Trpi . . . In ven . . . ven . . . Prostosti . . . ?

Slednja žilica mi trepeta . . . Temno-modri obročki plešejo pred mojimi očmi . . . Vse se vrti, vse skače . . . In jaz hitim . . . hitim . . . V duši pa vstajajo obupajoča vprašanja: »Ali prenesem te mračne trenutke, polne groze in trpljenja . . . ?«

Jasni azur s svetlimi zvezdicami gleda moje dušne bolečine in borbe Hladen vzdih mi hladi razgreto čelo . . .

Včasih hitim pol ure brez presledka . . . In na teh potih me strašijo temne sence obcestnih dreves . . . Zdi se mi, da so to furije, ki me hočejo ugonobiti . . .

Še-le tam ob vaškem potoku med gostim drevjem se ustavim . . .

Tu nehajo razgrajati neznosne orgije Diham težko, hropeče . . . O muka noči . . . !

Polagoma je duša zopet mirna, tiha. Tisto jasno lepo življenje je zopet tu.

Po nočnem vsemiru vlada nemotena tihota, krasna in divna ...

Blaženstvo sreče ...!

Kakor svetlikajoč se ametist mi zablišči solza v mirnem očesu ...

Na nebu trepetajo nalik zlatim kamenčkom v srebrni vodi — zvezdice ...

Koleni se mi upogneta ... In kakor divna nočna himna se glasi po moji duši: »O hvala ti Večni! Varuj me vedno melanholičnih noči obupa in zdvajanja ... To so zadnji mladostni boji, ki iščejo tega, kar je središče vsega boji, v katerih dobi življenje globljo veljavo ...

Na lahno se mi treseta ustni v hladnem nočnem vzduhu V dušo mi lega veličasten mir

A ma douce amie!

Nikdar nisem videl tvojih usten ...
Nikdar jih nisem poljubljal ...
In vendar sem čutil njih magično moč ...
Ljubil sem jih ... Veličastna ...!
Ali nisi bila »Rosa mystica«, ko sem te
čutil v prvih srebrnih nočeh ...?
... Zdelo se mi je, da te vidim na bla-
zinah črnega žameta kot razcvitajočo se belo
rožo, razgrinjajočo svoje bujno, belo naročje ...
Rosne tvoje kapljice so me naslajale ...
Veličastna ...! Ali ne zaslužiš, da ti poje
človeštvo večno glorio ...?
Da ...!
A kdo se ti klanja ...?
Ah, vedó, dobro vedó, da jim ne nudiš ve-
selja Osamljen mora iti skozi življenje,
kogar si osvojila živeti v brezkončni tra-
gediji
Okna tihih koč in razkošnih palač ga va-
bijo z rdečico prijetnih ognjišč, pa to ni zanj ...
On mora iti sam ...
Oblaki se črnijo kot grozno mrliško odelo
okoli njega ...

On mora iti sam . . .

On mora tiho trpeti bolečine vseh in za vse . . . Tajiti ihtenje, tajiti grozo, ki ga napada še v poznih polnočnih urah . . .

Duša njegova je velika rana, ki vsako jutro prične z nova krvaveti . . .

Še-le s smrtjo preneha ta divji tok . . .

Veličastna! krvav je venec, ki ga dobi tvoj ljubimec . . .

Ej, dobi!

Dobi ga, kadar mu je strohnelo ono srce, ki je celo življenje trpelo radi — njih . . .

Večna! zakaj mora biti svet tak . . . !?

. . . In vendar so tudi srečni tvoji izvoljenci v brezupni svoji bolesi . . .

. . . Ali ni srečen mlad, sanjav mladenič v razkošnem objemu nežnega ženskega bitja . . . ?

Po noči, ko že vse počiva v sladkem snu, sedi tvoj ljubimec za malo mizico . . . Bolestna otožnost ga navdaja . . .

Vse tiho, vse mirno — on pa misli misli in trpi . . . Vedno strastnejši čuti se mu budijo v hitro utripajočem srcu.

In zamisli se v bistvo človeštva . . . Tedaj pa se napolni soba s tmino, vzduh se zgosti, kakor bi lezli iz kamenitih sten polnočni duhovi ter se družili v tesnem objemu . . .

Roka mu nervozno piše po belem papirju hitreje in hitreje, kakor da bi čutila bolest njegove razburkane duše . . .

In takrat se mu zazdi, kakor da prideš
ti, Veličastna, in mu šepneš z lahnim poljubom:
»Zastonj trpiš, kajti oni te ne bodo razumeli,
ne bodo . . .!!«

A on ne sluša, ampak piše kakor v sanjah . . .

Ti pa stojiš poleg njega, da odganjaš po-
nočne duhove, ki ga dražijo . . .

Tuintam gre mimo hišice zakasnel popotnik
ter ugleda motno razsvetljeno okence . . . A nihče
se ne briga, nikomur ni mar, da trpi — umetnik,
ki je vse posvetil tebi, veličastna Umetnost . . .

— — — — —

„Le pri živih dušah.“

I.

Sveto, mehko in sanjavo življenje je živel . . .
Družbe ni iskal . . . Ljubil je samoto
Tam zunaj — na prostem — je bila domovina
njegove duše . . . Tam se mu je sredotočilo živ-
ljenje celega sveta, bolešt, žalost in veselje . . .
On je imel bogato življenje, da si družega ni
želel . . . Ljudje so ugibali, zakaj neki se jih
tako ogiblje, ker niso vedeli, da ima on drugo
dušo, višjo in nežnejšo . . . življenje njegovo
druge namene, druge cilje . . .

Poskusil je pač nekđaj živeti v njihovi
družbi, a videl je, da ni mogoče . . . Spoznal je,
da je med njim in njimi velik, brezdANJI prepad . . .
Njegovi nazori so bili gorostasen protest nje-
govim sodrugom. Vsa njegova notranjost se je
uprla takemu življenju . . .! Milan se ni mogel
in tudi ni hotel siliti Njegova duša bi
bila bolešno podlegla v neprijetnem vzduhu te
družbe . . . Tužno bi morala končati svoje lepo
življenje . . . Tega se je bal . . .

In zapustil je družbo . . .

II.

Milan je iskal duše, velike, jasne in čiste . . .
In našel jo je . . .

Vsako jutro je zahajal k njej . . . V čisti,
jasni zori ji je gledal iz duše v dušo . . .

In Adela je imela res deviško dušo. Ni bila
ne bogata, ne učena in ne lepa . . . A Milan ni
gledal na to . . . Bil je fin psiholog. Njegov čut
je bil skoraj nezmotljiv. Poznal je do pičice
njeno dušo . . .

Milan ni ljubil Adele Klanjal se je
edino le čistosti njene duše. V tej duši je videl
svojo dušo v vseh svojih bujnih niansah, ki
so dajale njegovemu življenju tako markantno
značilnost . . . Njena notranjost je bila odsev
njegove. In to mu je bilo dovolj. Ljubezni ni
iskal . . . Ni je ljubil, a bila je vendar življenje
njegovega življenja. Kakor hrepeni mladenič
po izgubljenih idealih, tako je hrepenel Milan
po Adeli v prvem svitu solnčnih žarkov
To hrepenenje je bil nervozen trepet njegove
duše . . . Adela ga je pričakovala slednje jutro . . .
In Milan ji je govoril dolgo, navdušeno
Čital ji je svoje pesni, ki so bile himne o lju-
bezni, nadzemski sreči, pesmi o neznanem in
nedosežnem življenju . . .

Ko je nehal, ji je gledal v modre oči . . .

In zdelo se mu je, da vidi njeno dušo, ki
raste vedno više in više v megleno, brezkraino

daljavo Tudi njegova je vzkipela in rastla
v brezkončnost Tam v višini je bilo drugo,
lepše, vzvišenejše življenje

Življenje duš

Kakor čarobna simfonija se je razlegala
pesem o čistosti. To je bila večna glorijska čistih
duš

Adela je trepetala v sreči Menila je,
da so one himne slavospevi njeni lepoti, izraz
njegove velike ljubezni do nje Najrajša bi ga
bila objela in poljubila v dolg, brezkončen poljub,
ter vsesala vase njegovo dušo A on se ni
ganil Raz njegov obraz je odseval le miren
izraz sreče in blaženstva

In to se je ponavljalo dan na dan

Ona še ni nikdar začutila zaželenih gorkot
njegovih ust, nikdar utripa njegovega srca . . .
Milan se je ni dotaknil nikdar Saj je molil
samo njeno dušo

Adela pa je koprnela v ljubezni

III.

Povedal je, da bere danes zadnjikrat svoje
pesni In potem jo je gledal dolgo, dolgo . . .
Oči so se mu vprle v njeno lice, kakor bi hotele
od tam izpiti vso tisto dušo, katero je tako čistil,
da se s tem ojači in omladi njegova lastna

Adela je molčala Le prsi so kipele
hitreje

Končal je pesem dolgo in tužno . . . Pesem
o smrti velike duše in o ločitvi od nje . . .

»Milan«, je zatrepetal po vzduhu.

»Adela — tako zahteva življenje umet-
nikove duše!«

»Ti me torej nisi ljubil . . . ?!«

. . . In povedal ji je resnico . . .

Povedal je, da ni ljubil nikdar, ljubil tudi
nje ni, dasi je obožaval njeno dušo . . .

»Umetnik sem,« je dejal, »in umetniške
duše so jasne, življenja polne One živijo
le pri — živih dušah . . . Pri mrtvih, kakor jih
je na tisoče in tisoče, nimajo življenja . . . Tam
morajo umreti . . . !«

Vse to je povedal Adeli . . . Ni ji pa po-
vedal, da je bila ona pesem, ki jo je prej čital,
velik requiem ob smrti — njene duše, in ne, da
jo mora zapustiti zato, ker bo tudi ona imela
kmalu — mrtvo dušo . . .

»Umetnik more živeti le pri živih dušah,«
je ponavljal Milan in gledal tja v čisto jutro . . .

V duši ga je v trenutku neznosno bolelo,
ker se je zavedal, da bode umrla duša, ki je
bila njegovi jednaka . . .

Kakor mramornat kip mrtvo in brezizrazno
je zrla Adela v njegovo obličje . . .

Srebrne rosne kapljice na zelenem drevju
so se topile in ginevale v zlatih solnčnih žarkih . . .

Tako je jela ginevati, umirati tudi Adelina
duša

Iz življenja neke duše.

I.

Opojni duh prvih cvetk dehti po mehkem zefirju . . .

Novooživljeno ptičje petje se razlega naokrog . . .

Nežni solnčni prameni se kristalijo po žuborečih potokih . . .

In noči, te noči so tudi nove Na temnomodrem azurju se zopet bleste zvezdice, tiste majhne zvezdice . . . Velika, divna večernica pa trepetata tam gori kakor zlati žarek med kraljevimi diamanti . . . In ta se najbolj sveti, najbolj blešči — zvezda večernica . . .

To je mladostno življenje mlade pomladi . . .

Mladostno življenje mlade duše . . .

Duše?! . . .

. . . Imel je dušo veliko, vseobsežno Včasih mi je pravil, da čuti v njej moč, moč božanstveno, vsemogočno, brezmejno In takrat me je gledal, z nadopolnim pogledom bistro in jasno Oko mu je žarelo v nenavadnem blesku Bilo je čisto zrcalo njegove čiste

duše. Mišice so mu trepetale v mladostnem ognju, ko je govoril o svoji duši — mladi in blagorjasni . . .

»Ah kako mi hrepeni slednji atom po življenju — življenju Moja duša besni za vtisi, neznanimi, blagodejnimi občutki.«

»Ivo, ti pretiravaš!«

— Fran — —

Kako vznosito me je pogledal! Prsi so se mu burno razširile Krčevito mi je stisnil roko . . .

In jaz sem molčal . . .

Veselo-zamišljeno je zrl v daljavo . . . Bilo je tiho . . . Čul sem le njegovo hitro sopenje. Pogled se mi je uprl v karakteristične poteze njegovega lepega obraza . . .

Bližnji hribi so diamantno žareli v zadnjem odsevu . . .

Zlato solne ni več videlo solze, ki mi je porosila mrklo oko . . .

II.

Torej sedaj, prijatelj — sedaj greš za tistimi težko pričakovanimi cilji. Iskat jih greš po neznanih, nevarnih in skrivnostnih potih življenja . . . Oj, cilji so dragoceni. Prijatelj moj, ti še ne poznaš onih stez, onih čeri, po katerih se boš plazil, da boš izkrvavel in sredi pota onemogel . . . In v daljavi, tam daleč boš morda videl svoje cilje, toda vračal se boš oslabele

— izmučen. Tvoja duša pa bode mrtva — mrtva . . . Takrat se boš morda kesal, bridko kesal, da si toliko žrtvoval svojim ciljem . . . In tedaj najdeš morebiti prepozno svoj cilj . . . Bog ve, če bodeš še ugledal divno večernico tam gori — tam gori . . .

— Te besede so mi zvenele po duši, ko mi je Ivo podal roko v slovo . . .

»Bog s tabo, Ivo, naj se ti uresničijo ideje in želje, katere nosiš v globočini svoje duše!« — to in nič drugega mu nisem rekel.

Neka skrivnostna, temna težkoča mi je legla v srce . . . Pogledal me je ravno tako kakor oni dan, ko je govoril o svoji duši . . .

In meni se je zdelo, da vidim njegovo dušo, ki vstaja mogočno in veličastno ter prodira v neznani svet Vse, vse premaga A glej . . . tam . . . ! Velika brezdna, čeri, a zgoraj nešteta množica nepoznanih ljudi, ki vpijejo in razgrajajo . . .

In Ivanova duša se ustraši teh globin, one razgrajajoče množice, ki vpije po krvi . . .

Tenek žvižg stroja me je zbudil iz grozних momentanih sanj . . . Smejé me je gledal Ivo, ker sem topo zrl med železniška kolesa V par trenutkih nisem več videl Ivana . . . In zopet mi je zaigrala solza v očesu . . .

III.

Dve dolgi leti Od Ivana sem redno dobival pisma . . . Moj bog, kakšna so bila ta pisma . . . ! Iz njih je žarela vsa tista čista, jasna duša njegova. Kadar sem jih čital, sem menil, da me navdaja vse dostojanstvo njegove duše . . . To je bil še vedno tisti neskončno živahni mladeniški ogenj . . . Ciljem se je bližal . . .

»Kako koprneče hitim za njimi,« mi je pisal.

Tudi na žrtveniku ljubezni je že daroval . . . To je bila idealna ljubezen, živeča le čistosti . . .

Oj, Ivan je ostal dolgo nepokvarjena, blaga duša . . . Moja duša se je radovala, ker je menila, da so se njene slutnje izjalovile . . . Blagoslavljal je prijateljevega angelja variha, da še i nadalje varuje njegovo v idealih živečo dušo . . .

»Fran, Fran, svoje cilje kmalu dosežem . . . Tvoje slutnje so bile ničeve . . . Moja ljubica, aj, to je čista, nedolžna dušica, ki živi le meni in zaradi mene . . . Moja duša — njena duša . . . Ali hočeš še lepšega življenja . . . ? Prijatelj, svet je neskončno lep, lep — in moja duša, moja duša živi v njem rajsko življenje Iz teh rajskih sfer preziram ves tisti nesrečni materijalistični kaos, o katerem si mi ti tolikokrat pravil . . .«

To je bilo prijateljevo zadnje redno pismo . . .

In potem mi je pisal še-le čez — pet mesecev . . .

* * *

Dragi!

Ali boš še spoznal nekdanjega Ivana . . . ?
Pota življenja . . . Moji cilji . . . ! Kje so . . . ! ?
Fran . . . Onemogel sem — onemogel . . . Na
sredi pota sem pričel krvaveti in sedaj krvavim,
da izkrvavim . . . Moja duša je mrtva, suha,
srce prazno . . . Moja duša — in usahla vrba
sredi ledene poljane — to harmonira . . . Ali
se še spominjaš, kako sem se hudoval nekoč nad
brutalnim cinizmom nekaterih ljudi o idealni lju-
bezni . . . ? Fran, sedaj bodem sam služil raz-
košnim mestnim bakhantinjam . . . Nikar se ne
smej usodi ubogega zemljana . . . ! Ha . . .
idealni Ivan . . . materialist . . . Kaj ne da —
dekadenca . . . ! Živim po paroli modernih . . .
In meniš, da se kaj kesam . . . ? Br-r-r-r . . . !
Nikdar . . . ! Živeti . . . živeti — a nikdar idealno . . . !
Priatelj, bog ve, če se še kedaj srečava v živ-
ljenju . . . Najini življenjski principi so si na-
sprotni . . .

Nocoj sem povabljen od kolegov na ples,
katerega prirede mestne krasotice . . . Tu bo-
demo živeli . . . Jutri se odpelje moja nekdanja
ljubica z nekim — starim stotnikom . . . Glej,
tako se živi — moderno . . .

Danes teden, sam ne vem, kje bodem . . .

Zdravstvuj!

Ivan.

Duša se mi je stresla v bolesi, ko sem prečital to pismo . . . Ugibal sem, kdo je mogel tako grozno uničiti tako veliko dušo, kakor je bila njegova . . .

Prijatelj, ukradli so ti dušo, da ne vidiš več divne zvezde večernice, ki sveti tam gori, tam gori . . .

Ali jo bodeš še kdaj ugledal . . . ?

HREPENENJE

ZMAGOSLAV

O upi, o naperi dni mladostnih
prevarali ste me . . .!

Leopardi.

I.

Nad planjavo plul je sen jesenski,
in cvetlice kelihe zvene
k tlem so klanjale — in mrle,
in mrtvaško pesem, pesem smrti
šepetale trave so rumene . . .

Tu sredi med umirajočimi
sem s sanjajočo dušo stal in zrl,
ko legala je noč na gozd,
kako iz mrtvih kelihov so sive
se megle vzdigovale,
kako plazili so se ti duhovi
umrlih rož med vejami rumenimi . . .

A ta spreved je nem bil, nem
a v mojo dušo legel je en duh,
le en, pa ta je bil duh njen
in ta je govoril — ta bil je njen . . .

II.

Podobe izza mladih, lepih dni
poklical duh mi njen je v dušo,
in gledal sem jo
ko takrat, takrat v srečnih dneh . . .
Ko eremit, ki vglobil se je v misli,
ki gleda vzor, ki ustvarja
si v duhu trudnem krasne raje
nad mračnimi oblaki koprnjenja:
tako sem gledal jaz z očesom motnim
plazeče megle, mrtve kelihe . . .
In med umirajočimi je vstala ona
spet oživila, živa krasna,
spet zrle name črne njene so oči,
in na obrazu bledem, mirnem
se zibal je nasmeh ljubezni . . .

. . . Da, živa je, zdaj mi šepeče
oh, zopet gibljejo se njene ustne,
že čujem mehke zvoke . . .

Ne, ne . . to pesem bilk rumenih je o smrti . .

III.

Ta pesem bilk
o mladi smrti . . . !

O, bilke rosne,
le šepetajte mi,
le pojte mojim vzorom
mrtvaški spev . . . !

O, bili lepi so, o, lepi
ko kelihi cvetlic,
a usahnili, umrli so
ko kelihi cvetlic . . . !

IV.

Težka, grozna si, brezzvezdna noč!
Tvoji mraki plazijo čez trate,
ko duhovi bili bi od ondod,
romarji, ki goni jih spomin nesmrten
k mestom upepeljene nekdanje sreče . . .

Jo poznate noč brezzvezdno,
jih poznate romarje polnočne?

Kadar strne moj večer se s koncem dneva burnega
v noč mrtvaško-črno, vstajajo iz tem spomini,
ko iz črnega močvirja
vstajajo čarobne luči
ob skrivnostnih, poznih urah . . .

In z ledenimi rokami vlačijo spomini
misli za seboj na mesta upepeljena . . .
In tam molé iz sivega pepela
ogorki — črne, dobroznane mi prikazni . . .
In z gestami demonskimi mi deklamujejo
nebesa izgubljena v um, spomin . . .

Pred mano zatrepečejo prizori
iz drame moje . . .
— tolikrat že mi jo preigrali so —
in zopet jo igrajo, zopet, zopet . . .
In kdaj bo konec, kdaj finale,
ki bi ustrezal tehničnim finesam,
kdaj, kdaj, vi režiserji iz življenja:
dogodki dneva vsakega — in vi spomini . . . ?!

Trpi! — Zavesa pade, vzdigne se,
in zopet ponove še-le začetek igre . . .
Prizor:

Poljub najslajši, prvi v svitu mesečine,
ko so igrali listi z žarki svilenimi,
ljubili se in ljubkovali,
ko so drevesa stara zabučala
v večerni sapi
brezkončno pesem, pesem o življenju . . .

— — — — —
Tu scena spremeni se:

Veliko, zlato jutro vstaja
tam izza mračnih gor,
in žarki zlati materi roke poljubljajo,
potem odhajajo na zemljico,
med potjo poigravajo z oblački belimi se,
potem pa sedajo na rože rosne —

— svoje pestre ljubice —
želež jim dobro jutro . . .

— — — — —

Ogorki deklamujejo . . .

(V parterju z nami mi prijatelji sedé,
ti se nasmihajo,
na galeriji univerzum je sveta,
ta sika: o, bedak!)

In ogorki z gestami demonskimi mi
deklamujejo
nebesa izgubljena v um, spomin . . .

Spomini zavrté kulise . . .

Pomladna, sveta noč
igra z jasminjem,
med cveti pestrimi
mladost uživa življenje . . .
Nad glavami mladinska sreča
roke razstira v blagoslov . . .
Z jasminja padajo cvetovi beli,
ulove se v njene črne kodre
in šepnejo: na večne dni —
in zdrsnejo na tla . . .

— — — — —

Sedaj pustite me, spomini! . . . ! ne . . .

— — — — —

Ravan je posejana z zvezdami ledenimi . . .
Ni rož — ni cvetov,
in žarki zledeneli so,
kako bi ne,
ko ljubice usahnile so pestre . . .

— svoje pestre ljubice —

želeč jim dobro jutro . . .

— — — — —

Ogorki deklamujejo . . .

(V parterju z nami mi prijatelji sedé,

ti se nasmihajo,

na galeriji univerzum je sveta,

ta sika: o, bedak!)

In ogorki z gestami demonskimi mi

deklamujejo

nebesa izgubljena v um, spomin . . .

Spomini zavrté kulise . . .

Pomladna, sveta noč
igra z jasminjem,
med cveti pestrimi
mladost uživa življenje . . .
Nad glavami mladinska sreča
roke razstira v blagoslov . . .
Z jasminja padajo cvetovi beli,
ulove se v njene črne kodre
in šepnejo: na večne dni —
in zdrsnejo na tla . . .

— — — — —

Sedaj pustite me, spomini! . . . ! ne . . .

— — — — —

Ravan je posejana z zvezdami ledenimi . . .
Ni rož — ni cvetov,
in žarki zledeneli so,
kako bi ne,
ko ljubice usahnile so pestre . . .

Po drevoredu nesejo mrliča . . .
 Pojó pred krsto — za krsto belo jočejo . . .
 Devico nesejo — devico . . .

— — — — —
 — — — — —

„Dan vstajenja“.

Grob za vas skopal sem,
misli lepe, misli mlade,
in v ta grob vse tiste nade
zakopal sem mlade . . .

Hu, pred mano tema,
črna tema v srcu,
v duši prazno,
v glavi tesno . . .

Aj, kako doni slovesno
tam od daleč spev ubran,
bliže, bliže, vedno bliže,
čuj, prihaja spev glasan . . .

Topo zrem . . .

Ljuba, kaj pomenja to?
Vse je novo, vse drugačno,
kaj na nov prišel sem svet?

»Ljubček, ljubček,
v sanjah mlade
ti ljubezni
plava duša . . .
Stare nade
v tvoji duši
zdaj so mlade!«

— — — — —

Glej, beži, beži
tam smrtni genij mojih nad,
in tu prihaja vesna pisana,
ah, glej med cvetjem
smehlja se tvoj obraz . . . !
Na lilijah trepeče rosa
in v rosi moji upi . . .
In glej, odpirajo se čaše rož,
iz njih pa tvoja mi dihlja ljubav . . .
. . . In tam od pisanih gredic
priplaval mehek dih je,
ah, čutil sem na mrzlem čelu
poljub zgubljenih nad . . .

— — — — —

Aj, glej ljubica, kako cvetlice
glavice vzdigujejo,
z jutrom zdaj pírujejo
pisane gredice . . .

Pir vstajenja, glej, praznujejo
pisane cvetlice,

glej, kako se v rosnih čašah
sveti jim vstajenja dan . . .

Daj mi ljuba, ljuba,
ono cvetko tam,
šepnila je prva:
danes je vstajenja dan!

(»Ta vidi v ženski vzor!?
Ej, trubadur je iz dvanajstega stoletja,
naprej, naprej!«)

1.

Tvoj vrt je drhtel
v sanjah večernih,
ko stala sva ob zidu sivem
tedaj, Amazija!

Objela si me, šepnila bolešno:
boleham — dolgo več ne bom
ljubila tebe, dragi . . .

2.

Bim, bam,
zvonček pel je po dolini . . .
Dobro mi dejal je spev,
ah, ta spev miru in sprave . . .

Sedel sem pod jablano cvetočo,
sanje bajne snival sem presrečen,
ah, zakaj bi ne sanjal,
saj me ljubi, ljubi ona . . .

»Naj ji sveti večna luč«,
primrmrala je ženica.
Komu mamka, stara mamka?
»No, umrla je, ne veste,
no, Amazija . . .«

3.

Hu — mrtvaški duh . . . !
In na odru ona . . .
med cveticami . . .
saj je bela, kakor vi . . .
In oko — na pol odprto —
a osteklenelo — mrtvo . . .
a še zre — vedno zre —
ljubeznivo — kot je živo . . .
— — — — —

4.

Njo neso — mlad, nedolžen cvet —
tam pod travami trohnel bo . . .
— — — — —

In grude padale z ropotom votlim so
na krsto belo . . .

Tu bo trohnel zdaj stas,
segnil v pepel moj spas . . .

Pogrebniki, odprite grob,
tja doli potopili s krsto dušo mojo ste,
je niste videli klečeče na pokrovu,
saj je ihtela, vpila . . .

V.

Ko človek v grob zakoplje nade,
živeti mora ob spominih . . .

Ej, bila si moj Bog!

Svet je prišel z rokami razprostrtimi,
laskal se mi — pa maske padale so raz obraze,
in goli stali pred menoj preroki so,
lažnivci brezobzirni . . .

V mehkužno dušo pa pečati
vtiskali so se goreči . . .
Vpila mi je duša: svet!

In z glavami povešenimi tavale
mladostne sanje so iz prsi mi,
in zunaj čakali pogrebniki so črni,
in ti nosili so jih v grob . . .

In ko mi um razgret
mrakovi so obiskovali,

je prišla ona — svečenica
in kupo neoskrunjeno
pristavila je k ustom mi,
z mehko roko pa mrake sesajoče
mi s čela pogladila je . . .

In bila je moj angel . . .
Klečal sem ko otrok
pri prvem obhajilu z dušo koprnečo . . .
in molil večnega Boga.

»Oj, ljubček, glej, še vedno sije
na svodu tam večernica
in čuti z nami, ko v nas klije
prikrito mlado hrepenenje . . .
Oj, ljubček, glej povsod še ni
okužen in varljiv ta svet,
saj jih poznaš, saj jih je mnogo,
ki te poznajo, ljubijo . . .
Še vedno je odet
s cvetovi pisanimi svet,
in k zvezdam ne štrlijo
povsod mrtvaški spomeniki,
povsod ti ne zvenijo
cipres vabeče pesni k miru . . .«

— — — — —

A zdaj je ni . . .
Srebrna čista kupa se razbila je,

in svečenico so odnesli tja
pogrebniiki, ki vzeli so
mladostne nade — in zdaj še njo
odnesli so . . .

Saj niste dolgo čakali,
usahnila je, ko lilija na polju
čez noč . . .

Ej, smrt se zaljubila tudi je
v angela — v to svečenico neoskrunjeno . . .

— — — — —

—

În poezia specifică, largă, vastă,
 pe care a lăsat-o moștenire
 în la poeziei viitoare, stăruie
 înseși, deși răsună din pr

ELEGIA

Căci în
 viața de zi cu zi
 dușmanii
 în poezia specifică, largă, vastă,
 pe care a lăsat-o moștenire
 în la poeziei viitoare, stăruie
 înseși, deși răsună din pr
 în poezia specifică, largă, vastă,
 pe care a lăsat-o moștenire
 în la poeziei viitoare, stăruie
 înseși, deși răsună din pr
 în poezia specifică, largă, vastă,
 pe care a lăsat-o moștenire
 în la poeziei viitoare, stăruie
 înseși, deși răsună din pr

VI.

Le pojdite spančkat, žarki svetli,
jaz pa k ljubici pojdem v vas,
ko iz postelj vstanete zlatih,
tedaj še-le zaspal bom jaz . . .

Padel je mrak . . .
Vstali iz trav so rumenih
duhovi večerni,
in padle so dolge, mračne sence
čez rosne cvetlice,
na svodu pa zatrepetala je večernica
— žalostna . . .
Večernica!
Nocoj se zdiš mi lučka mrtvaška
ob odru črnem . . .

Trepetala si tudi takrat,
večernica,
ko gorela je lučka mrtvaška
ob mrtvi svečenici . . .

Ugasnila je svečica,
le ti si trepetala
še dolgo potem,
trepetaš nocoj —
lučka mrtvaška,
ko zopet romam k njej —
na grob . . .

In priromala sva med grobove
jaz in moje mrtvo srce . . .
Dobro ti je tu, preljuba
ah, blažeč tu plove mir!

Vas miru postavil tu je Stvarnik:
majhna cerkvica, okrog pa hiše nizke,
strehe so jim cvetne grede,
prebivalci — duše upokojene . . .

In gledal sem te nizke hiše,
cvetlice tihe, priče neme,
ki v kelihih napise črne nosijo:
memento mori, človek, kmalu!

Memento mori, človek, kmalu!
iz črnih lin trepeče plakajoče
večerni ave v mrak
ko jok duhov nevidnih,
spominov živih, zaostalih,
ki hrepenijo k vam . . .

Da — v tebi, človek, kratek čas
trepeče jaz tvoj blede
in kmalu odsanja ta jaz
za drugimi v nirvano

Saj dneva ne pozna življenje, človek,
pri rojstvu tvojem začne se večer,
in ta večer je kratek,
le dolg tako ko pesmica večerna,
ko ave iz kapelice na grobih:
memento mori — človek, kmalu!

— — — — —

»Grobovi!«

Jek teman izgublja se v vrhovih mračnih
žalostnih žalujk, cipres rumenih . . .
Kakor duše koprneče roke v hramih božjih
vzpenjajo k zvezdicam svoje mokre veje
in ihtijo — ko umirajoče žrtve . . .

Oj, ciprese, oj žalujke,
da, pod vami se umiri srce,
ko segnijo v prah z življenjem, z dvomi . . !

— — — — —

Taval sem ko slep
tja med svet

z domovja mrtvih, mirnih,
v prsih pa zbudilo se mi hrepenenje
novo je, oj, novo, novo, novo:
po cipresah, po žalujkah,
oj, po miru v grobih tihih . . .

Stari Frkol.

Da ste poznali starega Frkola! Gotovo bi ga ne mogli pozabiti, kakor ga jaz ne morem. Še vedno mi je v spominu ta mož, ki sem ga spoznal kot bosopet pastir na skupnem vaškem pašniku . . .

Stari Frkol je bil mož, kakoršnih je sedaj zelo malo. Velika, že sključena postava z dobrohotnim izrazom na obritem obrazu. Njegovo malo, živo desno oko — na levo je bil slep — je zrlo tako veselo in zadovoljno po vaških raztrganih pastirjih, da ga je bilo res veselje gledati. Vaški paglavci se nismo kar nič bali njegovih dolgih, ščetinastih obrvi, klicali smo ga le očeta Frkola . . . To je bilo veselja na paši, kadar je prignal stari Frkol svoji dobrorejani kravici! — Brž smo ga obstopili in mu pomagali izpustiti kravico na pašo. Ta jima je hitro jemal vrvico raz rogove, drugi je odmašil njegovi Liski zvonec, tretji ju je pa odgnal na najboljšo travo.

Po običajnem pozdravu je sedel stari Frkol k ognjišču, nabasal svojo pipico in kramljajal z nami. Ko se je malo oddahnil, je začel peči

krompir vsem pastirjem . . . In kako je znal Frkol peči krompir! Tako ga ne zna pri nas nihče več. Vedno ga je obračal in vrtel z dolgo palico na žerjavici. Govoril je takrat jako malo; obrnil je vso svojo pozornost na krompir, tako da mu je celo večkrat ugasnila pipica. To se mu je pripetilo le, kadar je pekel krompir . . . A kadar ga je spekel, kak krompir je bil to! — Krog in krog je bil obdan s tenko skorjico, sredi pa je bil lepo rumen. Kako ti je zadišal, kadar si ga načel . . .! Krompir je znal peči stari Frkol . . .

Kadar je bil krompir pečen, smo posedli vsi krog ognjišča in se gostili, da je bilo kaj. — Takrat se je razvozlal Frkolu jezik: z desnim očesom je malce pomežikal, nabral zardeli obraz v prijaznejše gube, odprl svoje brezzobe čeljusti in nam pravil . . . Kaj je nam vse pravil . . .

»Očka, ali je bila tista kača, o kateri ste nam zadnjič pravili, res tolika kakor žrd?«

Stari Frkol pogleda nekoliko postrani nevernega paglavca.

»Prav res. Zjutraj priženem na pašo pa zagledam črez travnike veliko črto. Gledam, gledam ter opazim, da je trava osmojena. Zrem naprej po črti in ugledam velikansko kačo, ki je ravno lezla v goro. — Bila je še večja in debelejša nego žrd.«

In mi smo poslušali z usti in ušesi. Lasje so se nam ježili od groze.

»Pa se je niste bali, očka?»

»He, he, čemu bi se bal? — Kača je bila sam vrag, jaz pa pošteno živim in molim; kaj mi more vrag?!»

»Kaj pa lisica, očka, ali vam je res ušla iz hiše?»

»Kolikokrat sem vam že to pravil . . . Ej, nekdanj je bilo bolj prijetno, ko je vsak lahko streljal. Vsakdo je imel puško . . . Tisto šmentano lisico sem bil ustrelil že proti mraku tam-le v senožetih. Ko sem jo nesel domov, je bila popolnoma mirna, kakor bi bila mrtva . . . E, pa se zna zvita žival tudi potajiti . . . Doma sem jo vrgel pod posteljo, ker se mi ni ljubilo jo takoj odreti. Po noči me prebudi vpitje koklje iz sladkega spanja. Bila je pri peči pod klopjo. Piščeta so bila še prav majhna, zato sem jih imel v hiši s kokljo vred. — Naglo skočim iz postelje, prižgem luč in kaj vidim? Lisica je bila s kokljo v gobcu že pri odprtem oknu. Hajdi, smuk, in več nisem videl ne koklje, ne lisice. Le piščeta so tužno čivkala po sobi, ker ni bilo matere.«

. . . Stari Frkol nam je tudi pravil, kako je drvaril na Hrvaškem. In koliko povestic in pravljič je nam povedal, kadar je bil dobre volje. To pa ni bilo vselej. — Včasih je rezal in snažil trte dobrovite ter je potem prodajal po sto za deset krajcarjev. Največkrat je urezal kako leskovo palico in potem jo je obdeloval kar dva dni zaporedoma. To je bilo zanj nekaj posebnega

— ravna palica. Najprej jo je obelil, a potem jo je gladil z nožem, s steklom in jo ravnal kar po cele ure in dneve. Vsakih pet minut je pomeril z očesom, če je že ravna. Ravna je morala biti palica, ravna kakor sveča in bela kakor sneg . . .

Stari Frkol je bil zadovoljen s svojo usodo. Prav blizu pašnikov je imel na samoti hišico z majhnim hlevom. Poleti je imel po dve kravici, ki ju je gonil na skupne vaške pašnike; po zimi je pa še eno komaj preredit s svojo krmo. Žene in otrok ni imel. Živel je sam s svojima kravicama. Kar je pridelal na njivici poleg bajtice, od tega je živel; kar je pa priredil pri svojih kravicah, to je porabil za obleko in za popravo svoje razpadajoče hišice . . . Videti je bilo, da bo kočica težko preživela svojega gospodarja. — On je bil še čvrst in krepek, hišica je pa že povsod kazala rebra in povesila se je bila že tudi precej.

No, pa prišlo je drugače. Hišica starega Frkola še stoji, če prav zelo polomljena in raztrgana, a njenega skrbnega gospodarja ni več med živimi . . .

To pa je prišlo tako-le:

* * *

Vaščani so sklenili neko zimo, da ne bodo več pasli živine na skupnih pašnikih. Mislili so, da bode boljše, ako jih potrebiijo in osnažijo ter potem kosé. Razdeljeni so bili pašniki že itak

prej, a le premožnejši kmetje so imeli boljše kose zemlje v pašnikih.

To je nastala vojska v sicer mirni vasi! Manjši posestniki, katerim so bili skupni pašniki velike koristi, branili so se na vso moč.

Med najstrastnejšimi zagovorniki skupnih pašnikov je bil stari Frkol. Izprevidel je, da ne bo mogel več rediti dveh kravic, ako se uresniči sklep večjih posestnikov. In kje naj potem dobi kak krajcar za-se in za svojo razpadajočo bajtico, ki je potrebovala vsako leto več popravila?! — Da, kadar je dobro premislil, je uvidel, da niti enega repa ne bode redil, ako ne bo več paše na skupnih pašnikih.

In kako bode potem živel, kaj delal?

To vprašanje ga je vznemirjalo vso zimo, katero je presedel večinoma v zapečku, zatopljen v misli. Čelo se mu je bolj in bolj grbančilo in mislil je, mislil vedno eno in isto.

Zazdelo se mu je, da delajo to nalašč nekateri vaščani, da bi tako uničili njega, starega moža, ki se že itak bliža grobu. — In takrat je on prvič v svojem življenju sovražil ljudi, sovražil iz dna duše. Kako bi jih ne sovražil, če ga hočejo uničiti . . . Kaj naj počne on, ako ne bo smel več pasti med bosopetimi vaškimi pastirji, da bi jim pravil svoje dogodbe?! Da, dušo mu iztrgajo iz telesa, ako to store! Ah, kako je on ljubil vse to pastirsko življenje z vso svojo priprosto dušo! Kako se je veselil vsako leto po-

mladi, da je mogel zopet na pašo . . . Srce mu je utripalo hitreje in hitreje od dneva, ko se je jel taliti prvi sneg. In takoj, že na sv. Jurija dan je gotovo gnal svoji kravici na pašo. A potem, potem, ko se je zopet začelo tisto staro pastirsko življenje z vso svojo poezijo in priprostostjo, takrat se je pojila njegova duša v najslajših čuvstvih . . . Prve dneve je kar po cele ure presedel na kakem kamenu ali parobku sam, pušil iz pipice ter prisluškal petju ptičev in zvoncem čred. Njegova duša je pila te zvoke, ki so bili zanj najlepša harmonija, najdivnejša pesen, slastno, dá, strastno je srkal vase vso to poezijo . . . In ko je gledal, kako pridno bere živinica mlado travo, se mu je kar srce smejalo od same zadovoljnosti.

Le pasi se, živinica, le pasi; saj si dolgo pogrešala zelene paše in ljube prostosti . . .

In kadar je bilo muževno, takrat je bilo za starega Frkola še posebno veselje. Tedaj je bil vedno med pastirji ter jim delal piščali. Pastirji so ga ljubili kakor očeta in ga radi ubogali. Ko je naredil vsem piščali in so se zvečer vračali s svojo čredo domov in piskali, takrat je poskakovalo staremu Frkolu radosti srce . . . Ostal je vselej nekoliko zadi, samo da je mogel poslušati to krasno pesen priprostega življenja . . . Kaj ni bilo to veselje poslušati, kako se mladi paglavci veselé pomladi in svojega pastirovanja . . . Saj je to bila poezija njegovega življenja . . .

In vse to veselo življenje naj bi preminilo, izginilo za vedno?! — Ne, ne, to se ne sme zgoditi nikdar, ako bi tudi nihče ne pasel, on bode!

Tako je postal prej vedno veseli in zadovoljni Frkol — nezadovoljen in zamišljen. Njegova še dosti vzravnanost postava se je sključila; po obrazu in zlasti po čelu so se globlje vrezale brazde življenja. Desno oko mu ni več sevalo radosti in sreče kakor prej. Postalo mu je motno in slabo. Le kadar se je spomnil svojih sovražnikov, ki mu hočejo vzeti pašo in s tem življenje, takrat se mu je divje zasvetilo. Tedaj je stisnil svoje velike pesti, kakor bi hotel z njimi streti vse nasprotnike skupne paše. In takrat je zopet čutil v sebi tisto neupognjeno moč in voljo, katero je imel kot mladenič. Pri takih mislih se mu je začela otrpla kri hitreje pretakati . . .

Drugače pa je hodil stari Frkol tih okrog svoje razpadajoče hišice. Le kadar je govoril s kom radi skupnih pašnikov, takrat je govoril kar ognjevito. Dokazoval je, koliko bo živina potem slabša, ako se ne pase in izprosti na pašnikih, češ vedno bo hroma. Mleka bode seveda polovico manj . . . Pri tem mu je oko divje žarelo, poteze na obrazu so se izpremenile tako, da se ga je vsakdo bal.

Ej, saj vemo, zakaj se Frkol tako poteza za skupno pašo, tako so govorili vaščanje, svojega nima nič, a do sedaj je redil vedno po dva

repa na naši zemlji. Sedaj jih pa ne bo mogel več. — Se bode že uletel.

A stari Frkol se ni uletel. Vedno je trdil trdovratno, da bode pasel na skupnih pašnikih, če tudi sam. Saj so se bili baje pred dvajsetimi leti tako dogovorili in podpisali pogodbo, potem pa so se pašniki razdelili. Zato so tako krivično razdeljeni, ker so mislili, da tako nima nihče škode, ker pašniki ostanejo skupni, kakor so bili prej.

In spomladi je res kupil Frkol na semnju na Rebri kravico kakor druga leta. Ponosno jo je peljal skozi vso vas, naj bi videli vsi vaščani, da se jim ne da ugnati v kozji rog. On bode pasel kakor druga leta, tega mu ne ubrani nihče. Ne odneha pa ne!

* * *

Prišel je sv. Jurija dan.

Pomladno solnce se je prikazalo na azurnem nebu in ogrevalo vso mlado prirodo s svojimi dobrodejnimi žarki. Lahna jutranja sapica je vela po zraku. Rosa se je krasno blesketala na mladem listju dreves in ravnokar iz tal priklili travi. Vsa božja priroda se je smehljala staremu Frkolu ravno v obraz, ko je prikukal zjutraj že nekoliko pozno iz hišice.

Tam v bližnjem gozdu se je oglašala kukavica, krog hiše pa so skakljali po starih krivenčastih jablanah in češpljah krilati pevci

ter žvrgoleli svojo pomladansko jutranjo pesen. Nad njivami visoko v zraku so krožili škrjančki. Njihovo žgolenje je razločno čul i stari Frkol.

Ah, kako krasno jutro! je vzdihnil na vežnem pragu. Takega svetega Jurija pa še nisem dočakal . . . In človek naj bi ostal takega dne doma in ljuba živinica v hlevu! Ne, ne, ven na pašnike . . .

Izginil je zopet v hišico in se po kratkem času prikazal na pragu z majhno steklenico v roki. V steklenici je imel blagoslovljeno vodo. Frkol je namreč imel lepo navado, da je poškropil vsako leto svoji dve kravici z blagoslovljeno vodo, predno ju je odgnal prvič na pašo.

Tako je tudi letos stopil v hlev ter poškropil živinčeti.

»Bog vaju varuj letos vseh nesreč na paši in njegov svetnik sv. Juri.«

Potem je hotel nesti blagoslovljeno vodo zopet nazaj v sobo; na vežnem pragu pa se spotakne, steklenica mu pade iz rok in se razbije.

»Jej, jej, to pa ne pomeni nič dobrega; kaj takega se mi ni še nikdar pripetilo!«

Polastila se ga je neka čudna slutnja. Čelo se mu je nagrbančilo, in mislil je, kaj naj bi to pomenilo. Toda kmalu se otrese teh misli, stopi v hlev in priveže Liski zvonec na vrat. Potem dene obe kravici na lanec in ju odžene na skupne pašnike.

Tudi letos je bil stari Frkol sam na pašnikih kakor druga leta na ta dan. Kajti drugi vaščani so pričeli pasti vselej kak teden pozneje, ko je že trava nekoliko zrastle. A on se je držal vedno starega običaja. Sv. Juri je bil zanj največji svetnik. Saj je vendar njegov dan prvi pomladanski dan, ki prinese zopet veselje in življenje v otrplo, mrtvo prirodo . . .

Stari Frkol je sedel na parobek, pušil iz svoje pipice ter gledal, kako pridno mulita njegovi kravici mlado travico . . .

Aj, kako se mu je smejalo srce in nemirno poskakovalo! Zopet pase, pase na tistih pašnikih, katere so mu hoteli zabraniti . . . Njegovo srce je pilo vso lepoto narave, ki jo je tako dobro umelo . . . A ljudje? ti so ga jezili, da si jih še ni bilo tam.

Po gozdu in pašnikih je dihala lahna pomladanska sapica ter šumela z mladim listjem zelenečih dreves. To je bila pesem za starega Frkola: skrivnostno šuštenje dreves, petje strnadov, ščinkovcev in kosov, vmes pa je debelo bobnal zvonec njegove Liske . . . Vse to mu je tako prijalo, da bi hotel večno poslušati te divne melodije. — — — In kako pridno se ti ljuba živinica pase, pase!

Starček se je čutil najsrečnejšega človeka na svetu. Da sme le pasti in uživati poetično prostost pastirsko — kaj se briga on za vse drugo. To je njegovo delo, njegova sreča, njegovo

življenje. Čemu mu hočejo zabraniti zlobni ljudje še to, kar je edina njegova sreča?! Čemu ga hočejo umoriti . . . Ako jim je napoti, naj ga umore, naglo, brez dolgotrajnih muk, a to, da ga hočejo tako zvito in prekanjeno uničiti, počasi, polagoma z grozovitim trpinčenjem, to ga boli, to . . . Zaboga, kaj bi trpel on, ki vedno vidi izpred praga svoje hišice pašnike, ko bi ne smel na nje. Pri vsakem pogledu bi se spomnil svoje nekdanje sreče Koliko bi trpela pri tem njegova duša! — Umirala bi, a počasi, dolgo, dokler bi naposled ne umrla v groznih mukah . . .

Nehote se je spomnil ubite steklenice. — Ali naj se uresničijo želje njegovih nasprotnikov? Kaj se zgodi potem ž njim . . . ?

Ta refren je ponavljal stari Frkol venomer. Po duši mu je votlo donel njegov glas. Mrklo je zrl pred se in mislil, mislil Nagrbano čelo se mu je nabralo v še večje gube, in na licu so se zaznale velike brazde, ki si jih prej jedva opazil Večkrat je težko vzdihnil in mrmraje zmajeval z glavo.

»Pasel bom pa vendar, tega mi ne ubrani nihče na svetu, prav nihče!«

Tako je govoril sam pri sebi, ko je gnal potrto opoldne kravici domov.

* * *

In res je pasel stari Frkol. A pasel je vedno sam. Nekaj časa je upal, da bomo pričeli

mi, bosopeti vaški pastirji, goniti na pašo; pa zaman. Vse je kazalo, da ga hočejo vaščani zamoriti, kajti kaj naj počne on sam na paši, ako nima poleg sebe svoje dece — vaških pastirjev, ki jih je tako ljubil? S kravicama se ne more vedno pogovarjati . . .

Stari Frkol je kmalu izprevidel, da je dolgočasno pasti samemu. A kljub temu je hotel vztrajati in pasti še nalašč . . .

»Ne boste me umorili, ne! Ako pasem tudi sam, si bom že kako kratil čas.«

Prve dneve je presedel po cele ure na kakem kamenu ali parobku, zatopljen v turobne misli. Motil ga ni nihče; če bi koga pripeljala pot mimo njega, se bi ga bil rajši izognil. Ker je bil vedno tako tih in zamišljen, in ker se je trdovratno ustavil vsem vaščanom, so govorili, da ni v njegovi glavi vse v redu. — Govoril ni z nikomur. — Tako je torej preživel prve dneve na paši, nehote zamišljen v svoje sovražnike. Večkrat se je spomnil z nekim strahom tudi ubite steklenice. — A to je bilo samo nekaj časa. Kmalu se je udal v svojo usodo ter se jel zabavati po svoje: rezal je trte dobrovite, ravnal in belil palice. Včasih si je pa še kako zažvižgal od dolgega časa . . .

Že se je bil nekoliko privadil tega življenja ter ni toliko pogrešal svoje dece — vaških pastirjev — na paši. Mislil je, da bo vedno lahko pasel, da ga morda vendar ne bo nihče motil. A revček se je bridko varal . . .

Nekega dne zjutraj je sedel Frkol pri svojih kravicah na paši in gladil ravnokar urezano palico. Bil je ves zamišljen v svoje delo. Kravici sta se pasli baš na Andrejevi parceli . . . Mimo pride slučajno mladi Andrej, suh in slok možiček, največji nasprotnik skupne paše. Videč, da se kravici pasete na njegovem svetu, postane ves zelen od jeze . . .

— Da si upa ta starec, ta berač pasti na njegovi zemlji!

Andrej pobere na tleh ležečo vejo, in ker ni videl nikjer Frkola, začne v svoji togoti mlatiti po kravicah, kričeč:

— Kje pa si ti, berač, kdo ti je dovolil tu pasti?

Frkola to vpitje vzdrami, da vstane izza grma ter vidi ves prizor. Kri mu vzkipi po žilah, oko se mu divje zasveti, v sebi začuti silovito moč in ves razjarjen plane s palico v roki na slokega Andreja.«

— Kaj pretepaš nedolžno živino, ti zelenika zelena?

To je bilo domišljavemu Andreju že preveč. Da bi ga ta berač, ki pase na njegovem pašniku, imenoval zeleniko, ne, tega nikakor ne pusti.

— Bom pa tebe, berač beraški!

Pri tem udari Frkola črez pleča.

— O, ti pobalin ti, kdaj sem te še česa prosil?

Frkol takoj vrne Andreju udarec.

Sedaj je bil ogenj v strehi. Spoprimeta se. Frkol stisne krčevito v močnih rokah palico in udriha po Andreju. Ta se mu brani; a kaj more slabotnej proti močnemu starcu! Andrej se kmalu utruji. Za trenutek povesi vejo, s katero je odbijal težke Frkolove udarce. Ta hip porabi Frkol; močno zavihti palico, oko se mu še bolj divje zasveti, in palica pade Andreju ravno na sence. Andrej pade nezavesten na zemljo. Curek krvi mu zalije obraz . . .

Frkol ni videl v svoji jezi, kaj je pravzaprav storil. Odgnal je takoj živinčeti domov, zabavljajoč svojim sovražnikom. Razjarjen je večkrat nehoté stisnil velike pesti; in gorje mu, ako bi mu bil prišel sedaj-le nasproti kak pristaš njegovih sovražnikov. Polomil bi mu s svojo nenavadno močjo kosti, če bi se potezal za to, da bi se ne paslo. — Še-le doma se je polagoma nekoliko pomiril . . .

Popoldan je zvedel, da je prišel k Andreju iz mesta zdravnik. Rana je baje zelo nevarna, in Andrej mora ostati dolgo v postelji, da okreva.

Frkola je ta vest kaj neprijetno dirnila. Postalo mu je tesno pri srcu, in dihal je težko in neredno. Čudne misli so mu rojile po glavi. Neka zla slutnja se ga je polastila . . .

Ubita steklenica . . .

* * *

Popoldan tistega dne ni gnal stari Frkol kravic na pašo. Presedel je celo popoldne pred

svojo hišico in razmišljal zle posledice, ki jih more imeti zanj tisti pretep z Andrejem. Da se je mogel toliko spozabiti! — V obraz so se mu še bolj vklesale odurne brazde. Neka težka žalost in boleost je sevala iz ugašajočega očesa. Glava mu je zlezla globoko na prsi. Udje so mu odreveneli, otrpli.

Le včasih je privzdignil sklonjeno glavo ter se ozrl po pašnikih. Oko mu je za ta hip zažarelo, srce vztrepetalo, obraz se zjasnil, ko je gledal kraj svoje dolge sreče. A to je bilo samo za kratek hipec. Potem je zrl še bolj mrklo, še bolj otožno in žalostno po pašnikih.

Kako so bili sedaj samotni in zapuščeni... A kako veselo, brezskrbno življenje je vladalo nekdanj tu! Vsako drevo, vsak grmiček, vsak parobek, vsaka bilka, dá, celo vsak kamen, vse, vse bi moglo o tem pripovedovati. To bi bila povest tihe, idilične sreče... In sedaj... Sedaj je vse prazno, pusto, mrtvo. Le veter toži v samotnih vrhovih dreves o izgubljenem življenju...

Ko je stari Frko premišljal vse to, zroč na pašnike, so mu vstajale v duši jasne slike iz preteklosti. Vso svojo dolgo dobo pastirovanja, dobo tihe sreče z vso priprostostjo in krasoto je še jedenkrat preživel v duhu. Večkrat si je obrisal debelo, svetlo solzo, ki je zašla iz motnega očesa v globoko razorano lice... To so bile solze za izgubljeno srečo, ki se ne vrne nikdar, nikdar več...

Kako votlo je odmeval ta »nikdar« v njegovi duši . . .!

— Kaj bode, ako umre Andrej? Ta misel mu je prišla hipoma in mu pretresla ves mozeg.

In on, vedno pošten Frkol postane potem pred svojim grobom — ubijalec.

Redki osiveli lasje so se mu ježili, ko je mislil dalje. Že je videl v duhu, kako ga odvedejo orožniki v zapor, uklenjenega v težke verige. — Nehote pogleda, če ga že morda ne tišče na rokah verige. — In on mora zapustiti svoji kravici, svoj dom ter sramotno presedeti svoje stare dni v zaporu . . . ne, ne, tega ne prenese nikdar, rajši umrje še danes!

Med tem se je zmračilo. Večerna sapica je zavela po vzduhu. Dahnila je s svojim hladnim dihom tudi na vroče, razpaljeno čelo starega Frkola, ki je še vedno sedel pred hišico golorok in gologlav.

Zazeblo ga je; zato je vstal ter stopil s težkimi koraki v sobo. Pri brleči luči použije borno večerjico in leže v posteljo.

A spal ni to noč stari Frkol.

Jedva se uleže ter ugasne luč, že so ga mučile prejšnje misli. Njegova razgreta domišljija je delovala čudovito. Zdelo se mu je, da vidi pred seboj mrtvega Andreja. Leži na mrtvaškem odru bled in prepadel. Tisti šilasti nos mu še bolj štrli iz koščenega obraza kakor navadno. Na levem sencu ima veliko črnikasto rano. Strjena

kri razširja neprijeten duh, katerega prav dobro čuti sedaj-le tudi stari Frkol. Ob odru stoje ljudje, tiho šepčejo, komaj slišno o veliki rani in o njem — ubijalcu . . .

Frkola je izpreletavala groza, da se mu je treslo velo telo na polomljeni postelji. Včasih je bolešno zakričal.

— Andrej, saj te nisem jaz ubil, saj te nisem; povej ljudem, da te nisem jaz ubil!

V velikem strahu zatisne oko in potegne odejo črez glavo, da ne bi videl Andreja na mrtvaškem odru . . . A bilo je vse zaman. Sedaj razločuje še natančneje, jasneje vsako najmanjšo potezico na Andrejevem obrazu in še intenzivneje čuti vonj strjene krvi.

— Ljudje božji, jaz ga nisem ubil, ali čujete, jaz ga nisem ubil!

Votlo, grozno je donel njegov hripavi glas izpod odeje . . . Potem pa je bilo zopet vse tiho, mrtvo. Le težko njegovo dihanje se je čulo izpod odeje. Dušilo ga je, a si ni upal privzdigniti glave. Krčevito so mu držale roke odejo nad glavo . . .

Po bliskovo mu šine misel v glavo, da ga iščejo orožniki, da bi ga odvedli v zapor . . . Še tesneje privije nase odejo, stisne se še bolj pod njo ter posluša. Zdaj pa zdaj pridržuje tudi sapo, da bi tem razločneje čul, če kdo prihaja. A slišal ni razen svojega pridušenega dihanja in močnih udarcev srca ničesar. Tako ni

tolklo staremu Frkolu še nikdar srce kakor nocoj. Menil je, da mu morajo počiti prsi. Niti zaječati si ne upa, da bi se s svojim glasom ne izdal sovražnikom. Vsakih pet minut pa zopet preneha dihati in posluša, ali ne prihajajo orožniki. Zdaj zopet posluša; niti ne dihne . . . Ali se nekdo ne pogovarja pod njegovim oknom . . . ? Da, prav razločno čuje, kako si šepetajo . . . Gotovo se sovražniki pogovarjajo, kako bi ga zajeli . . .

Tiho in oprezno vstane ter stopi k oknu. Razbeljeno čelo pritisne na mrzlo šipo in zre skozi okno . . .

Zunaj je bila sanjava pomladanska noč. Mesec je motno razsvetljeval vso okolico . . . Vse mirno. Vse . . . ? Ne, sedaj se zopet čuje tisti šepet . . . Ozre se na vrt, od koder je prihajalo šepetanje; a videl ni nikogar. Le stara krivenčasta drevesa so fantastično odsevala v mlečni mesečini . . . Nočni zefir je zazibaval listje na drevju, da je lahno šuštel . . .

Stari Frkol zopet leže malo pomirjen v posteljo. Ah, kako si je oddahnil, ker ni videl nikogar! A orožniki še vedno lahko pridejo. In kaj potem, kako naj jim uide?

Čuj, ali niso bile to stopinje . . . ?

Frkol vleče na uho, telo mu trepeče.

Da, nekdo se je spotaknil ob kamen, in stopinje čuje prav razločno. Sedaj se je zopet nekdo zadel ob kamen, sedaj zopet . . . To so stopinje

več ljudi . . . Vedno razločneje čuje odmev korakov. Tudi govorjenje sliši . . . Bližajo se njegovi hišici. Gotovo so orožniki . . . Moj Bog . . .!

Mrzel pot ga oblije po vseh udih. Urno skoči iz postelje in pogleda skozi okno . . . Od pašnikov sem vidi prihajati dva moža. Nad glavama se jima nekaj sveti kakor bajonet . . .

Staremu Frkolu vzkipi kri, v glavi začuti grozno vročino, in iz prsi se mu izvije klic:

— Orožniki, orožniki . . .! Po mene gresta, po mene — ubijalca.

Plane proti vratom in buši v nje, da se kar sesujejo. Že je pod milim nebom. Ozre se krog sebe. Tik pred hišo zagleda moža.

— Jaz sem nedolžen, nedolžen; jaz ga nisem ubil, pustite me!

Ona dva kar obstaneta, videč Frkola v nočni opravi bosega in gologlavega z zmršenimi lasmi. Spoznala sta ga takoj. Ker sta čula, da je postal Frkol v zadnjem času nekam čuden, sta mislila, da se mu je zmešalo.

Frkol zbeži proti Volčjemu brezdnu, ki je bilo na pobočju hriba ravno nad njegovo hišico, stoječo v znožju.

Moža stečeta za njim. A predno sta ga dohitela, je že stal Frkol na strmi skali ob brezdnu.

— Jaz ga nisem u-ub . . .

In izginil je v prepadu.

Ko sta dospela k prepadu, je bilo že vse tiho... Mesec je zrl ravnodušno z azurnega neba

Drugi dan sta povedala Andrejeva hlapca v vasi, kaj se je zgodilo s starim Frkolom. Vračala sta se pozno v noči iz oddaljenega gozda, kjer sta sekala drva. Nesla sta na ramah sekire, ki so se svetlikale v mesečni . . . Frkol jih je imel za — bajonete.

Truplo starega Frkola so poskušali potegniti iz brezdna; a bilo je pregloboko . . .

Tako je preminil stari Frkol. Hišica pa stoji sedaj popolnoma zapuščena . . . Kmalu bode razpala, in tako bode izginil zadnji sled starega Frkola . . .

Ali naj jo obsojam . . . ?

Zopet sem jo videl kakor že tolikrat v ozki, temni in umazani ulici. Robec je imela potisnjen na oči, da ji nisem mogel zazreti obraza. Usta si je tiščala z majhnim žepnim robcem . . . Črez pleča pa je imela ogrnjen star in obnošen plêd, dasi je bila trda zima. Plêd je imela tesno privit na dolgi, koščeni život . . .

In kako se je plazila ob zidu!

Kakor tat, ki ga grize in vznemirja pekoča vest, da si ne upa pogledati človeku v obraz . . .

— — — — —
Skoraj slednji večer sem jo videval v temnih ulicah tega mestnega dela. Vse njeno vedenje je kazalo, da si ne upa med ljudi.

A ravno to njeno obnašanje mi je zbu-jalo radovednost. Že večkrat sem jo hotel povprašati, kdo je in česa išče; pa nikdar nisem imel dovolj poguma.

Ko sem jo pa ta večer videl zopet, kako se klavrno plazi ob hišah, polastila se me je želja, zvedeti, kdo je vendar ta oseba.

Šel sem počasi za njo po dolgi ozki ulici, katero je motno razsvetljevalo le nekaj žarnic. Tupatam mi je udaril v nos čuden duh.

Ona me še vedno ni zapazila. Šla je ob zidu s počasnimi in drsajočimi koraki. Večkrat se je tudi oprijela zidu, kakor da bi se bala, da ne pade. Včasih pa so se ji slabotne noge zmešale, in tedaj se je naslonila par trenutkov na zid.

Bil sem prav blizu nje. Potegnila je mrzla burja in mi vrgla tisti suhi, drobni sneg ravno v obraz.

Njej so zobje kar slišno zašklepetali, in stresla se je po vsem životu. Tanki plêd pa je še tesneje privila na-se Večkrat se je čul tudi bolesten vzdih

Iz daljave so se slišali človeški glasovi. Tam daleč je drdral po zmrzli cesti voz. Njegovo ropotanje se je čulo zdajpazdaj prav močno, kakor je potegnila burja. Polagoma je pa izginjalo in naposled popolnoma utihnilo. In bilo je zopet vse tiho, mirno Le tanki žvižg ostre burje je motil časih smrtno tišino

Iz početka menda ni opazila, da je prišla iz ulice. Kajti storivši komaj par korakov, se je plašno ozrla okrog, in njen život se je zopet zdrznil, in njeni zobje so zopet zašklepetali v mrzlo noč

Opazila me je. Zavije naglo v drugo ulico, ki pa ni bila nič boljša od prve.

Šel sem za njo . . .
Zdajci se ustavi za temnim voglom in me počaka.

— Gospod, začujem slaboten, tresoč se glas.

— Česa pa želite?

In sklonil sem glavo k njenemu obrazu.

Bil je vsakdanji obraz, a sestradan, suh, da so se razločevale vse koščice na njem. Usta si je vedno tiščala. Oči je sramežljivo povescila. Imela je kakih trideset let.

Rada bi večerjala, pa nimam denarja. Ali . . . ali . . .

Glas ji je zastal.

Razumel sem.

Tako, tako . . . vsakdanja stvar, nič posebnega . . . ha . . . ha . . .

Toliko, da se nisem na glas divje zagrohotal. Komaj sem pritajil trpka čuvstva . . . Posegel sem v žep ter ji stresel v koščeno roko nekaj drobiža — vse svoje premoženje.

— Kaj pa vas je privedlo do takega življenja?

Hotela je govoriti.

Ne, ne, le molčite.

Obrnil sem se in naglo odšel. Za seboj sem čul besede: — Bog plati . . .!

In šel sem . . .

Ne; naravnost drevil sem, drevil.

Začutil sem, da mi pólje srce in vre kri po žilah. Kakor val mi pridrevi do možgan. Njena

vročina mi hoče glavo raznesti — a se zopet umiri. Notri, v duši me je nekaj peklo . . . In kake misli so mi divjale v glavi . . .!

Ali naj jo obsojam, proklinjam, da je postala to, kar je: izmeček človeški, sramota svojega spola? —

Obžalujem in pomilujem jo radi njenega trpljenja in bednega življenja.

Pa tisti denar sem ji dal, ki ga sam neobhodno potrebujem! Ali naj jaz tako življenje podpiram? Naj gre in si služi kruh z delom svojih rok, kakor delamo drugi . . .

Prav si storil . . .

Umrlemu kolegi **A. Bregarju**.

Kako živo se Te še spominjam!

Bil si tih mladenič, ki se na videz ne briga za ves svet a imel si mehko, toplo čuteče srce. Svojo bol si hranil sam v svojem srcu, dobro vedoč, da se ne briga svet niti za Te, niti za Tvoje bolečine. — Le meni, svojemu znancu in edinemu prijatelju izza nežne mladosti si včasih potožil svoje neznosno gorje.

 In jaz sem Te umel.

Trpka usoda je naju obdarovala z enakim bremenom — z živo čutečim srcem. Rojenice nama niso sipale zlata; oba so trle iste nadloge, iste težave. Bojevati sva se morala oba za obstanek, za vsakdanji kruh . . . In tako sva se lahko umela, ne da bi si razkrivala rane. Najini duši sta si bili slični, zato sta se umeli brez besedi . . .

A Ti si se iznebil zemeljskega gorja in sedaj počivaš v hladni zemlji . . . Tebe ne moti več vrvenje sveta, Tvojemu mehкому srcu ne zadava nič več usoda krvavečih udarcev. Ti snivaš,

sladko snivaš v tihem grobu. — Ti počivaš. V življenju si pil iz kupe bridkosti in trpljenja v dolgih požirkih, kakor pijem jaz še sedaj — žalibog . . .

Legel si k počitku . . .

In prav si storil, da si legel že tako mlad k večnemu počitku Dá, prav, prav . . .

Veruj mi, Anton, da si tudi jaz že davno želim tako sladkega počitka. Tudi jaz sem truden in rad bi počival v tihem grobu, večno počival . . .

Da, prav si storil, prijatelj.

* * *

Prišel sem k njemu kakor po navadi. Obiskoval sem ga vsak dan, odkar je legel v posteljo. Včasih sem prebil po cele ure pri njegovi postelji ter zrl v njegov koščeni obraz z velikimi, globoko udrtimi očmi in posinjelimi ustnicami . . . Govorila nisva mnogo; saj ga je vedno mučil kašelj, tisti nadležni, suhi kašelj, ki ga je slednjič spravil pod zemljo.

Tako tudi danes.

Pozdravil sem ga tiho, stopil k njegovi postelji ter se lahko dotaknil njegove izsušene roke, ki jo je imel vrhu odeje.

Navadno mi je vselej — v zadnjih dneh komaj slišno odzdravil. A danes me je samo milo, tako milo proseče in hvaležno pogledal, da

še sedaj ne morem pozabiti tega globokega pogleda. Iz njega je sevala vsa njegova krasna duša. Stisnjene ustnice je premaknil, kakor bi hotel govoriti, a glasu ni spravil iz grla.

Sedel sem k mizici.

Njegova mati, stara sključena ženica, je stopila v sobo in Antonu nekoliko poravnala odejo pri znožju. Meni se je opravičevala radi neznosnega duha, ki je vladal v sobi, potem je pa zopet odšla v kuhinjo.

Tako sva ostala sama.

Anton je ležal nenavadno mirno; le zdaj-pazdaj je malo pokašljaj. Oči je imel zaprte. Včasih je pa vendar privzdignil prav počasi dolge vejice, in name je zazrlo dvoje globoko udrtih, motnih oči. Dihal je težko, a še dosti enakomerno.

In jaz sem gledal, kako gineva, kako ugašuje mlado življenje . . .

Umreti mora v najlepših letih, v letih mladostnih. Vse svoje življenje se je mučil in zdaj, ko bi kmalu dosegel svoj cilj, sedaj mora umreti.

Kdo je tega kriv, kdo je tako krut, da tako brezstidno uničuje mlado, ravnokar razvito življenje?! Ali si mogoče Ti sam zakrivil to z lahkomišljenim življenjem, kakor zakrivi sto in sto mladeničev, da morajo v prezgodnji grob? — Ne, Anton; poznal sem te. Tebi ni pripuščala usoda, da bi živel lahkoživo. Ti nisi trosil denarja, Ti nisi prebdeval dolgih noči po beznicah,

ne samo zato, ker nisi imel vsega v izobilju, ampak ker si bil preresen. Ti nisi zapravljal zdravja, življenja, saj si vedel, kako je drago . . . Pravijo, da je baje že Tvojemu rodu tako usojeno, da umrje vsak za sušico. Saj je tudi Tvoj oče umrl vsled te bolezni in nedavno Tvoj brat. A sedaj je vrsta na Tebi, Anton.

Da, da, to je že tako usojeno . . .

Ozrem se po sobi. Zaboga! ali je to soba! štiri ozke, zamazane stene in pa vrata; nad glavo je strop, ki ga lahko dosežeš z roko! Tu na levi je eno samo majhno okence, dá, samo eno, prav majhno okence, skozi katero se vidi tja na zid, ki je komaj meter oddaljen. Po stenah so dolge, črne proge. Tu môči, dá, môči; saj se še vidijo drobne kapljice tam-le v kotu ravno nad Tvojo glavo, Anton.

Sobna oprava je stara in na pol strohnela.

In ta vzduh, ta vzduh!

Moj Bog! Ali more ostati človek v taki luknji zdrav? In to je stanovanje za ljudi! In Ti Anton, zlata duša, ti moraš prebivati tu, moraš . . . Niti svetlobe ni tu, niti zraka. Sama vlaga in plesnoba. Še žival ima boljše prostore, a človek mora prebivati v takem, mora, dokler ga ne uniči ta vzduh, ta vlaga . . .

Ali moram še trditi, da Ti je usojeno, Anton, da moraš tako mlad na tem prostoru za tako boleznijo umreti, kakor sta umrla Tvoj oče in Tvoj

brat?! Ne, ne. Sedaj vem, kaj je vzrok Tvoje smrti. Poznam ga dobro, žalibog predobro.

To je — — uboštvo . . .

Nehote sem se stresnil po vsem životu in globoko vzdihnil.

Bolnik me je pogledoval. Hotel mi je nekaj povedati. Zaman je odpiral izsušene ustnice. Namigne mi z roko, naj prisedem tik postelje.

Prisedem. Desnico naslonim na posteljo, glavo pa sklonim k njegovi.

On me prime s svojo koščeno roko za desnico in mi šepeče komaj slišno:

»Prijatelj, hvala Ti za obiske. Jutri dopoldne me odpeljejo v bolnišnico, kajti u-u-u — kašelj mu pretrga govor — kajti kmalu umrem in mati me — — ne more pokopati Preveč stroškov . . . zato grem v bolnišnico . . Ah, . . Zvonko, kako grem težko težko pa moram . . . moram; saj veš, usoda . . . ah . . . ta usoda. Hvala ti, . . . hvala . . .

Pri zadnjih besedah mi je stisnil krčevito roko; glavo pa je obrnil proti zidu.

Pogledal sem mu v blede, koščeni obraz. Mokre oči so zopet zrle proti stropu. Iz desnega očesa mu je pritekla debela, svetla solza; za-blestela je ne suhem licu, potem pa je zdrknila na blazinico . . . Dihal je težko in neenakomerno. Izsušene prsi so se mu dvigale bolj in bolj . . . Revez, še v zadnjih trenutkih se je sramoval

celo pred menoj svoje slabosti, a ni mogel prikriti, kaj se godi v njem.

Hotel sem ga tolažiti, toda on je samo odmajeval z glavo. Vedel je, da drugače govorim, nego mislim. Pogledal me je s svojimi globokimi očmi, in na ustnicah mu je zaigral bridek nasmeh . . . Meni se je glas tresel od nenadnega razburjenja.

Še enkrat mu stisnem roko, ga poljubim in bežim ven, ven na zrak. Bežal sem pred svojimi mislimi.

*

Čez dva dni sem zvedel, da je umrl v bolnišnici Anton Bregar. Povedala mi je njegova mati, ki je bila neutolažljiva za svojim zadnjim sinom. Popolnoma nič me ni iznenadila ta novica. Bil sem na videz prav miren. A tu notri v srcu me je nekaj zazeblo . . .

Bil je krasen pomladanski dan. Vse je klilo življenje, a mi smo čakali pri sv. Krištofu popoldne, da zagrebemo mlado življenje.

Kmalu se pripelje mrtvaški voz bolnišnice. Iz njega vzemó krsto.

Moj Bog! Kakšna krsta je bila to: štiri rjave, hrapave deske, in notri je ležal on, moj prijatelj.

O bridka usoda človeškal

Torej vse svoje kratko življenje si trpel — koliko trpel — in s tem si si zaslužil tako krsto,

tako počivališče . . . Ti zlata, potrpežljiva duša,
moraš počivati med temi deskami! O Bog . . .

Rad bi bil zakričal, a nekaj me je dušilo,
tiščalo, da nisem spravil glasu iz grla. Bilo mi
je tesno, uh, tako tesno . . .

Tovariši so mu peli. A jaz sem topo zrl,
kako zagrebajo mojega Antona . . .

O, le pojte mu, le pojte! Saj je tudi on pel.
A on je moral peti, da se je preživel, on je
moral peti, dasi bi se najrajši jokal nad svojo
trpko usodo. In petje mu je tudi nekoliko pri-
pomoglo, da je šel prej počivat, nego bi šel
sicer — — — — —

Razšli so se vsi. Jaz pa sem še dolgo stal
ob Tvoji gomili in mislil na Tebe, dragi prijatelj,
in na Tvojo in svojo bedno usodo . . . In kadar
stojim sedaj ob Tvojem grobu, Te vselej bla-
grujem, ker počivaš, večno počivaš. Ob Tvoji
grudi se mi zbudi vroče hrepenenje, hrepenenje
po večnem počitku, po grobovih.

Dá, prav si storil, Anton, prav, da si
se umaknil krutim bojem življenja v tihi,
mirni grob.

Mož s svetinjami.

Sedel je poleg mene. Na mizici je imel četrtrumenega vinca. Izlival ga je v kozarec in polagoma srebal. Za ostale goste se ni menil. Zrl je pred se v kozarec topo in zamišljeno. Pod njegovimi očmi, ki so tičale globoko pod redkimi ščetinastimi obrvmi, se je zdajpazdaj zganila kaka mišica in tako izpremenila za hip poteze na obrazu. Dolga, zmršena brada, po kateri so se vile mnoge srebrnobeke niti, je počivala na prsih. In s tega košččenega in z globokimi brazdami razoranega obraza je vel tisti duh, ki veje iz zapuščene, tužne, umirajoče narave.

Ta duh je privel tudi do mene lahno, komaj čutno; a pozneje me je objel z vso silo. V duši me je nekaj zazeblo. Začutil sem, da se po mojih žilah pretaka kri. A to ni bila tista razposajena, vroča, divja, neupokojena kri; to je bila mrzla kri, ki polagoma zledeni. V trenutku sem mislil, da sem v kaki mogočni ruski stepi in da onemogel zmrzujem v velikanskem zametu . . .

Starec je izpraznil merico in naročil novo. Ko je dajal z desnico natakariči steklenico, obrnil je pri tem tudi glavo na desno stran. Brada se je privzdignila, in jaz sem zapazil na prsih celo vrsto svetinj in križcev, pripetih na umazani, ponošeni suknji.

Točajka mu prinese vina. On je med tem nabral po žepih samih krajcarjev in takoj plačal. Mene je čudno pogledal, češ, kdaj si pa ti prišel sem. Potem pa je počasi pil dalje, vedno zroč mrklo pred se . . .

Včasih je človek veliko bolj občutljiv za tuje bolečine nego včasih . . . Meni je oni večer legla v dušo težka melanholija. Zrl sem poleg sebe starega, sestradanega in onemoglega invalida s celo vrsto svetinj . . .

Zopet je izpraznil merico. Preobrn timer je vse žepe, da bi nabral še za četrt, pa zaman. Vedno mu je nedostajalo nekaj krajcarjev.

»Prinesite še eno merico!«

Njegovo steklenico dam natakariči.

Pogledal me je srpo izpod dolgih obrvi.

»Saj dovolite, da jaz plačam?«

Počasi se mu brki premaknejo, brada zamaje, in zaslišim votel glas.

»Da bi Vi meni plačali, Vi! Ha . . ha . . a-a . . , o saj imam še en tisoč, samo izterjati moram od svojega brata. Pravda se mora vsak čas končati. No, saj se že vlečo leta in leta . . . In Vi naj bi zame plačali vino?! Meni, ki imam tisoč.

goldinarjev . . .! No, veste,« nadaljuje z mirnejšim glasom, »no, veste, pa le plačajte, pa Vam vrnem, saj itak kmalu dobim od brata tisoč goldinarjev.

Vino ga je bilo nekoliko razgrelo. Še večkrat mi je omenil brata in tisti tisočak ter se jezil pri tem na ves svet.

»Saj ste lahko ponosni, da imate toliko svetinj.«

»Ha . . . a . . . ha . . ., svetinje in ponos . . . ha-a-ha . . .! Kaj svetinje! Kruh, kruh! Kaj mi koristijo vse svetinje, če pa imam prazen želodec. Ah, da bi ne imel nikdar nobene teh prokletih svetinj, koliko bi bil srečnejši! Sedaj bi mi ne bilo treba potikati se od luže do luže, da se preživim. Bil bi gospodar, bogat gospodar doma, kakor je brat. Ta brat! še tistega tisočaka mi ne da, ki je moj po božjih in človeških postavah . . .«

Postal je otožen. Globoko je vzdihnil. Na rjavem, zgrbančenem licu sta se prisvetili dve solzi, se zablesketali in potem spolznili med zmršeno brado . . . Natoči si poln kozarec ter ga izprazni v dušku. Potem pa zopet nadaljuje s tresočim glasom:

»Veste, to je bilo tako-le: Pri Kustoci sem bil smrtno ranjen. Valjal sem se po bolnišnicah več let. Umrl pa vendar nisem. Ah, zakaj nisem takrat umrl . . .! Doma so mislili, da sem v vojski padel. Tako so izročili oče na smrtni

postelji vse svoje premoženje mojemu bratu. A meni so zapustili dvesto goldinarjev, če bi se slučajno našel še živ. Kajti zagotovljeni niso bili, le slutili so, ker me ni bilo toliko let od nikoder. . . . Črez več let pridem domov raztrgan in brez desne noge. Ah . . . »

Izpil je zopet kozarec vina hlastno, kakor bi hotel potopiti v njem vse neprijetne spomine.

» . . . No, pa kaj bi Vam pravil. Brat mi je dal samo tistih dvesto, ne pa dvanajststo, kakor so imeli vsi drugi moji bratje in sestre. Jaz sem porabil denar. Noben brat in nobena sestra me ni marala . . . Ha, ha, kaj bi jim pa koristil, ker nisem mogel delati . . . In tako se sedaj vlačim po svetu . . . Sedaj me marsikdo zavida radi medalij; a tega pa noče nihče vedeti, da imam prazen želodec in da se tresem od mraza . . . Sicer me je hotela živiti občina, a jaz ne morem, ne morem živeti ondi, kjer žive moji ljudje. Jaz ne morem živeti, kaj hočete — ne morem . . . »

Utihne. Z roko si obriše oči in globoko vzdihne.

»Ah, te svetinje, te svetinje!«

Hotel sem ga tolažiti; kar se prikaže pri vratih gostilniški hlapec.

»No, Janez, greš spat, potem hlev zaprem.«

Mož s svetinjami ga pogleda in mu prikima. Ostalo vino izpije, vzame bergljo in palico ter odide.

»Hvala, gospod. Oh, te svetinje, pa — kruh!«
Odšel je prav počasi . . .

Tudi jaz sem odšel. Tu notri mi je bilo
tako tesno, tako mučno . . .!

O, ironija!

*

Nekega zimskega večera sedim v gostilni
in čitam dnevnik. Nekam mehaniški sem zrl v
črke in pušil papirosko Kar se zdramim
pri neki notici. Čital sem:

Sinoči je zmrznil po noči v hlevu »pri
Dolenjcu« star invalid. Mož je imel šestero odli-
kovanj. Prenesli so ga na tukajšnje pokopališče . . .

Ironija, ironija!

Prvi blagoslov.

Zaplotnica je pasla proti večeru nekega krasnega dne svojo kravico ob meji blizu hiše. Rdečka je hlastno mulila travo; posegla je zdaj sem zdaj tja, tako da se je Zaplotnica že jezila nad njeno požrešnostjo, ker jo je komaj vzdržala. Njene drobne, vele roke so krčevito držale vrvico, in vendar ni mogla ubraniti, da bi živinče ne ugriznilo parkrat sladke koruze na njivi.

»Pa še sitne muhe, muhe!«

Rdečka je otepala z repom in glavo, da bi se ubranila sitnih muh, ki so ji hotele izpiti še tisto kri, kolikor je je imela. Kadar je udarila z glavo po svojih suhih rebrih, potegnila je vselej z vrvico tudi Zaplotnico, da se ji je pretreslo vse njeno šestdesetletno, trhlo telo.

»E, saj te ne bode snedel ta mrčes mrčesasti; lahko bi tudi malo potrpela.«

In hitela je braniti kravo z vrhom utrgane koruzne bilke.

»Eh, te muhe, te muhe!«

»No, Zaplotnica, kaj se jezite. Tu imam za Vas pismo.«

Zaplotnica se ozre in vidi pismonošo, starega Štefana, ki ji je molil pismo.

»Pismo? Od kod pa je?«

»Iz Ljubljane.«

»Jej, gotovo mi je pisal Alojzij. Prosim, bodite toliko prijazni in preberite mi pismo, saj veste, da ne znam brati.«

Pismonoša odpre pismo in je prebere. Pisal ji je res njen sin Alojzij, ki je bil že tretje leto v ljubljanskem semenišču. V kratkih besedah je naznanil svoji materi, da bo imel že letos novo mašo.

Zaplotnica je poslušala z odprtimi usti. Ko je slišala, da bo imel Alojzij že letos novo mašo, je pa kar sklenila roke, izpustivši, ne da bi vedela, vrvico.

»O jej, že letos! Prosim, preberite še enkrat tisto mesto o novi maši, če je res, morda ste se kaj zmotili.«

In Štefan je bral:

... Drugi teden bom posvečen v mašnika in potem čez štirinajst dni bom imel novo mašo ...

»O, jemnasta, že čez štirinajst dni, čez štirinajst dni!«

»Z Bogom.«

Pismonoša je potisnil presrečni ženici pismo med sklenjene roke in odšel.

Zaplotnica se mu niti zahvalila ni, ampak stala je nepremično s sklenjenimi rokami, premišljujoč veselo novico ...

To ji je prišlo tako nenadoma, tako nepričakovano, da jo je popolnoma prevzelo. Njen sin, njen zlati Alojzij, bode imel že letos novo mašo . . . In ona, stara ženica, je njegova prava mati, ki ga je dojila, zibala in pestovala, ona sama, sama Mati novomašniku! — Kaka sreča je to za njo, revno, sključeno ženico! Dočakala je srečo, katere ni dočakala še nobena mati v celi vasi. Ona je prva, prva . . . In njen sin bode prvi novomašnik iz te vasi, prvi

Nebroj misli se ji je porajalo, a vse so se tikale njenega ljubega Alojzija Bog zna, koliko časa bi še stala nepremično zatopljena v sladke misli, da je ni zdramil klic nekega dečka . . .

»He, tetka! vi pa res znate pasti; krava bo pojedla vso koruzo.«

Še-le sedaj se spomni Zaplotnica, da pase. Hitro ujame kravo in jo odžene v hlev. V svoji zaverovanosti še opazila ni, koliko škode je napravila krava v koruzi.«

. . . Kmalu se je zmračilo. Nebo se je posipalo gosteje in gosteje s svetlimi lučicami.

Zaplotnica naredi v sobi luč. Potem sede za mizo in ogleduje pismo od vseh strani. Neštetokrat ga obrne, pregleda vsako črko, vsako potezo, dasi ni znala čitati. Pri tem so ji žarele oči od sreče, ustnice se smehljale, in suhe prsi so se ji dvigale hitreje . . . Spomnila se je vsake malenkosti, s katero je bil njen Alojzij v zvezi.

Dolgo dobo njegovega študiranja premotrila je še jedenkrat v duhu. Kolikokrat je šla v Ljubljano, težko obložena, kako so dobri ljudje podpirali pridnega Alojzija . . .

Slednjič pismo skrbno spravi na čeden prostor, poklekne in moli tako iz srca, tako iz dna duše, kakor še nikdar v svojem življenju. Klečala je pozno v noč in hvalila Boga s solznimi očmi . . .

V jasni noči so stopali nebeški krilatci po zlati lestvi z neba k stari Zaplotnici ter so nosili po isti poti nazaj pred Stvarnika njeno vročo molitev . . . Lahni nočni zefir se je poigral z njihovimi kodrčki. Zvezdice pa so trepetale v vsej svoji svetlobi ter jim razsvetljevale pot . . .

Zaplotnica se je kar črez noč pomladila. Njena prej sključena postava se je nekako zravnala. Od mnogih skrbi in truda nagubani obraz se ji je zjasnil. Motne in slabotne oči so zrle v svet zopet veselo, z nekim posebnim svitom. Vsa se je nekako prerodila. Čutila je, da se ji po žilah pretaka še gorka kri. Stisnjene prsi ji je širil sveti ponos, da je mati novomašnika, božjega namestnika Srce ji je plavalo v celem morju sreče . . .

Lahkih nog je tekala po vasi od hiše do hiše in vsakemu pravila o svoji sreči in o svojem zlatem Alojziju. Vaščani pa so jo blagrovali.

Vsi so ji privoščili to srečo. Sicer je pa bila to čast tudi za nje same kot najožje rojake novo-mašnikove.

Zvečer se je zapirala Zaplotnica v svojo hišo in premišljevala v tihem kotičku svojo srečo.

Ah, ko bi bil tedaj njen ljubi Alojzij pri njej, kako bi ga objela in pritisnila na svoje materino srce. Razjokala bi se na njegovih prsih od samega veselja in hvaležnosti!

Pri takih mislih so se ji širile prsi od hrepenenja. Njena duša je koprnela po Alojziju. Dihala je burno ter lovila z rokami po zraku, kakor da bi hotela objeti svojega sina. A zapazivši, da nima koga objeti, da je sama, tako sama, je vselej žalostno povescila glavo. — Ah, kako bi sedaj potrebovala vsaj enega človeka, kateri bi enako čutil z njo in kateremu bi pravila, dolgo govorila o svoji neskončni sreči. Sicer je pripovedovala vse to sosedom: a tuji ljudje je ne morejo popolnoma umeti, ne morejo občutiti tega, kar občuti ona. Tako je sama, zapuščena! Niti enega človeka nima, da bi mu mogla razkriti vse svoje prepolno srce Le mrtve stene slišijo njeno hrepenenje, njeno koprnjenje, ki se kaže v dolgih vzdihljajih . . .

Ozrla se je po ozki zapuščeni sobi in postalo ji je tako tesno pri srcu. Tako blizu je tisti trenutek, ko stopi njen sin pred altar, in vendar se boji, da ga ne dočaka. Res, da se je v teh dnevih vsa poživila in da čuti v sebi

še dosti moči, a vendar je vse mogoče na svetu. Zdelo se ji je, da stoji njen zlati Alojzij na pragu, a ona mu ne more pohiteti nasproti, ga ne more objeti in priviti na svoje hvaležno srce . . . Pa saj je itak dosti srečna, da je dočakala toliko. Kar misliti si ni mogla, da bi ona videla maševati svojega sina . . . Ne, to bi bila prevelika sreča za njo. Gotovo ji preneha biti srce od same sreče . . . Ah, enkrat bi vendar še rada videla svojega Alojzija. Samo enkrat ga želi še objeti in prejeti od njega prvi blagoslov, potem, potem se lahko loči s sveta . . .

Tako je premišljevala Zaplotnica vsak večer, odkar je prejela pismo. Vaška ura je že izdavnaj odbila polnoči, a ona je še vedno občevala v duhu s svojim Alojzijem. Slednjič ji je zaspanec zatisnil med molitvijo trudne oči. A še v sanjah je vedno govorila z njim . . .

* * *

Zaplotnica je zbolela.

Po bliskovo se je raznesla ta vest po vasi. Vaške ženice so kar drle k Zaplotnici, tako da je bila soba kmalu premajhna. To je bilo tar-nanja in jadicovanja! Vse so silile z vprašanji v bolnico.

Zaplotnica pa je ležala mirno na postelji. Niti ganila se ni. Zadel jo je bil mrtvoud. Na suhem, velem obrazu se ni izpremenila niti najmanjša potezica . . . Le z očmi je nekoga iskala med

množico. Zavedala se je natanko svojega žalostnega položaja, ali izpregovoriti ni mogla niti besedice, da bi ljudem razodela svoje želje Hotela je vstati, a ni se mogla premakniti. Ves život je bil tako trd, odrevenel, okamenel . . .

Kako ji je bilo težko! Ravno tisti dan je bil posvečen njen sin v mašnika. A ona, njegova mati, leži na smrtni postelji. Čutila je, kako ji pojemajo moči. In kako bi vendar rada živela še nekaj dni, da bi vsaj videla svojega sina. Da bi ga le enkrat še videla in prejela od njega prvi blagoslov . . . A vse njene želje, vse njeno hrepenenje je zaman. Čuti, da mora iti pod zemljo, mora iti sedaj, ko jo čaka največje veselje, kar si ga je moglo želeti njeno priprosto srce . . . Ah, Alojzij, Alojzij . . .

Zaplotnici se je porosilo nagubano čelo in velo lice s potnimi kapljicami. Hotela je govoriti, hotela prositi, naj ji pošljejo po Alojzija, a z zapletajočim jezikom ni mogla povedati niti ene besede.

Brzjavili so Alojziju, da je njegova mati na smrtni postelji.

Vaške ženice so odhajale polagoma vsaka po svojih opravkih. Le šepasta Jera je ostala pri Zaplotnici.

* * *

Proti večeru se je shujšalo Zaplotnici. Ležala je na postelji nepremično; z nobenim udom ni mogla ganiti. Dihala je neredno in hropeče. Na obrazu so se pokazale zopet one gube, ki sta jih izklesala glad in skrb mnogih let; a sedaj so bile še večje, nego kdajkoli. Njene oči, ki so zadobile čuden odsev, so begale nemirno po sobi. Med vaščani, katerih se je zopet nabrala polna sobica, so iskale njega — Alojzija. Kadar so zaječala napol strohnela vrata, se je Zaplotnica vselej ozrla tja z očmi. Toda zaman, Alojzija ni bilo od nikoder.

Kake muke je trpela Zaplotnica! Začutila je, da mora kmalu umreti, da že ugasuje njeno življenje, da ji že objema hladna smrt velo, koščeno telo . . . Pa kaj, telo naj umre! A njej umira tudi duša. Da tudi duša ji umira od hrepenenja po sinu. Toliko časa je upala, da vidi še pred svojo smrtjo svojega zlatega Alojzija, da prejme od njega še prvi blagoslov; a vse zaman. Torej umreti mora, umreti, umreti sama, brez sinu, brez blagoslova. Še en hip in preseli se v večnost. Tam jo sprejme sam Bog, saj je mati njegovega služabnika . . .

V zadnjih trenutkih je mislila Zaplotnica na nebesa. Slikala si jih je najlepše, najkrasnejše Njene oči so bile uprte v strop, v nebo. Gledala je mirno, nepremično, niti z vejicami ni ganila. Tudi dihala je lažje, a redkeje . . .

V hišici je bilo mirno, tiho, kakor da ne bi bilo nikogar notri, dasi je bila natlačeno polna . . . Vel je tu dih smrti . . . Vaščani so molče gledali umirajočo bolnico in si brisali solze. Le tupatam je ušel komu pridušen vzdih.

Bil je to žalostno slovesen trenutek.

Na postelji umira stara ženica. Voščeno-bledi obraz, oblit s smrtnim potom, odseva v brleči luči. Moten odsev sveče pada na navzoče, in kak žarek se prerije skozi malo zamazano okence ven v jasno letno noč . . .

Zaplotnica se je bližala zadnjim izdihljajem. Dihala je komaj slišno in sila poredkoma. V strop uprte oči so ji polagoma steklenele. Obraz ji je mrtvaški bledeel in se poroševal s smrtnimi sragami.

V sobi je vladala sveta tišina.

Kar se vrata nagloma odpro, in v sobo stopi ves spehan — Alojzij.

»Alojzij!«

Kakor z enim glasom so zaklicali vsi njegovo ime.

Alojzij poklekne k postelji umirajoče. Njeno mrzlo roko prime s svojo razpaljeno, razgreto glavo pa nasloni na materino . . .

To je bilo motenje umirajoče, motenje smrti . . .

Zaplotnica obrne počasi že na pol mrtve oči in jih upre v svojega sina . . . Spoznala

ga je. Prej nekoliko odurni, z mnogimi gubami razorani obraz je postal jasen, mil . . .

Alojzij pa vstane in blagoslovlja ihté svojo umirajočo mater.

Tudi to je še razločila Zaplotnica. Na odrevenele ustnice ji je legel lahek nasmeh.

Iz tega nasmeha je sevala vsa njena sreča, vsa zadovoljnost in udanost . . . Saj se ji je izpolnila najsrčnejša želja: prejela je od svojega zlatega Alojzija prvi blagoslov. Dobila ga je umirajoča.

Še jedenkrat so se ji malce dvignile prsi, in Zaplotnice ni bilo več . . .

Labudnica.

Vnašo hišo se je pred nekaj leti naselil čuden mož. Bil je precéj velike, sključene postave. Dolga rumenkastobela brada mu je pokrivala koščeni obraz. Majhne, svetle oči so gledale izza starih, polomljenih očali topo in ravnodušno v svet. Tiste bolestne poteze na obrazu, ki jih človeku vkleše trpljenja polno življenje, se niso nikdar niti za pičico izpremenile. Bile so hladne, mrzle, kakor da bi bile vklesane v beli mramor . . . Moža ni videl ves čas nihče nasmehniti se . . .

Stanoval je sam v podstrešni luknji poletu in pozimi, dasi ni imel nikake peči. Hišni gospodar mu je prepustil preperelo sobno opravo, ki je bila že obsojena v staro šaro. Kako se je imel v tisti beznici in kaj je počel, ne ve nihče. Odkar je stopil notri on z oguljenim kovčegom in dvema palicama v roki, od takrat ni prestopila živa duša praga njegovega bivališča. Kadar je bil doma, si ni upal nihče nadlegovati starega, resnega moža; a kadar je odhajal dopoldne točno ob desetih z doma, takrat je vselej vrata skrbno zaklenil in spravil ključ v žep . . .

Vsak dan točno ob desetih dopoldne je šel z doma, bodisi nedelja ali delavnik, grdo ali lepo vreme. In šele zvečer, ko se je zmračilo, se je vračal domov prav tako, kakor je odhajal: počasi, s sklonjeno glavo in z v tla uprtimi očmi.

Ljudje so nekaj časa čudeč se gledali starega moža v ponošeni in oguljeni obleki, z veliko rumenkastobelo brado in s palico v roki. Izprva so ga tudi nagovarjali; a ker je prav nevoljno in mrmraje odgovarjal ali pa še celo molčal, so ga kmalu pustili v miru. Naposled se še menili niso zanj, ako so ga srečali. Kvečjemu so rekli:

— Mozes gre.

Tako so ga krstili radi dolge bele brade in radi palice, ki je bila kačasto zavita. Imela je kačjo glavo, in narisana, deloma izrezljana je bila kača na njej.

Živel je dan na dan vedno jednako. Natančno ob določeni uri je odhajal in prihajal s svojimi počasnimi koraki, ki so vsak večer monotono odmevali po stopnicah, dokler se niso polagoma izgubili v temnem podstrešju. Zaslišalo se je škripanje vrat, ko jih je odprl in zaprl, potem pa je bilo zopet vse tiho — mrtvo.

Luči ni bilo nikdar videti pri njem; menda je ni — imel.

* * *

Nekega zimskega dne sem se vračal iz mestne okolice, kamor sem bil šel po oprasku.

Nebo je bilo prepreženo s sivimi oblaki. Brila je ostra burja ter mi zaganjala drobne snežinke ravno v obraz. Hodil sem naglo, hoteč se ogreti. Bilo je poldne, ko sem došel do samostana, ki stoji v predmestju.

Iz samostana so se usuli berači, zaviti v razne cunje, ki so jih pa kaj slabo varovale mraza. Odhajali so naglo, stiskajoč se v razdrapane cunje. Život se jim je tresel, zobje so jim šklepetali od mraza. Razkropili so se na vse vetrove . . .

Revežil prihajali so za bore kosilce tudi v največjem mrazu . . .

Nehote se ozrem še enkrat proti samostanskim vratom. In koga zagledam?

Na pragu je stal — Mozes ter tlačil košček kruha v žep . . . Roke je imel vse premrle; kar tresle so se mu, da je komaj spravil tisti kruhek. Potem si je pa zapel oguljeno letno suknjico, stisnil roke v žep ter korakal počasi mimo mene naprej.

Zazrl sem prvič natančneje njegov veli, suhi obraz, katerega ne pozabim nikdar. Zdel se mi je še bolj star, še bolj okamenel nego drugikoli . . . Radi mraza se je stisnil, kolikor je mogel, v lahko suknjico. Z njegovo dolgo, belo brado se je poigravala mrzla burja ter jo prepletala z drobnimi snežinkami. Nos se mu je

še bolj pošilil v zadnjem času. Oči pa so zrle topo, hladno, mrtvo kakor vedno v — tla.

Stal sem dolgo na mestu in gledal za njim.

Oddaljeval se je bolj in bolj ter naposled izginil med naletujočimi snežinkami.

* * *

Mozes je še vedno tako živel; niti za las ni izpremenil svojega življenja: ob desetih dopoldne od doma, — v mraku domov. Sicer ga ni videl nihče v hiši. Le postaral se je mož, postaral. Glava mu je zlezla popolnoma med ramena; tudi noge mu niso več tako dobro služile. Hodil je še počasneje in z drsajočimi koraki. Poteze na obrazu so se še bolj vrezale v kost in kožo . . . Včasih je celo zastokal na stopnicah, vračajoč se zvečer domov, misleč, da ga nihče ne sliši . . .

Jaz nisem povedal nikomur, kje da sem ga videl. Čemu tudi?

* * *

Bilo je krasnega poletnega večera. Na nebu je bleščala luna, obdana od brezštevila svetlih pičic, ki so veselo trepetale v jasno, neizmerno noč. Po vzduhu je pihljaj hladni večerni vetrič in zazibaval temnozelena drevesa v sladek sen. Da, bilo je krasno . . .!

Ob takih letnih večerih sem večkrat posedal na vrtu med visokimi smrekami in vitkimi jelkami. Imeli smo en kotiček zasajen s samimi

jelkami in smrekami. In tu je bilo tako prijetno uživati tiste čarobne letne noči. Tista divna, letna noč me je objela z vso svojo veličastnostjo in neizmernostjo. Moja žejna duša se je pojila s to lepoto, lepoto letne noči. Zdelo se mi je, da igra mehka sapica v vrhovih dreves divne simfonije . . .

Oj, te noči, te krasne letne noči . . .
Vrata na vrt zaškripljejo.

Zdramim se iz svojih sanj ter se ozrem. Mozes pridrsa s počasnimi koraki, opiraje se na palico, na vrt. Pri vsakem koraku bolešno zajechi. Prišedši do klopice, sede, nasloni glavo na roke in jih podpre s palico. Bleda mesečina se je razlila po njem. Njegova velika pleša se je tako čudno svetlikala v bajnem somraku.

Mene je spreletela groza. Zdelo se mi je, da gledam mrliča, duha, ki išče pomoči . . . Zrl sem mu naravnost v obraz. Zdajpazdaj sem videl, kako se žare njegove prej tako tope mrtve oči. Zdrznil se je po vsem životu ter bridko vzdihnil . . . Govoril je sam s seboj in odmajeval z glavo. Razumel nisem šepeta njegovih ustnic . . .

Tam na koncu vrta se oglasi v grmovju slavček. Njegova krasna pesem se je razlivala v skrivnostno noč.

Mozes privzdigne glavo in prisluškava.

Mozes pogleda proti azurnemu nebu — ah, ta pogled — vzdihne globoko in zapoje z visokim, tresočim se glasom neko otožno melodijo.

Izprva je pel lahno, komaj slišno; a potem je rasel njegov glas, kakor je rastlo hrepenenje v njegovi duši, tisto hrepenenje po večnem miru in počitku . . .

Ah kako mi je pretresla dušo njegova pesem! — Naslonil sem se na smreko ter poslušal. Kako žalostno je odmevalo tja v hladno noč! Dá, to je bila otožna pesem, pesem izgubljene mladosti in njenih pestrih idealov . . . Pel jo je starec, stoječ ob grobu. Kako čisto mu je zvenel tresoči se glas in kako tužno, tužno . . .! Ah, saj je pel pesem o samcu, sebi, o svojem izgubljenem življenju. Pel je labudnico svojega življenja. Kaj vse je morala pri tem čutiti njegova duša, njegovo srce . . .

Odpel je. Njegov glas se je izgubljal in izgubil naposled v jasni letni noči . . . V očeh so se mu zasvetile solze. Dve sta pritekli tudi na veliko lice in se poizgubili med brazdami življenja. In potem, potem je odšel, — strt na duši in telesu . .

*

Drugi dan ni bilo Mozesa ob desetih dopoldne s podstrešja. Ljudje so to takoj opazili. Nekaj časa so ga čakali, popoldne pa so ulomili v njegovo sobico ter so ga našli na napol segniti postelji. — -- mrtvega.

II.

PJESME

ALBERTA D. TURKA

PLEASE

ALBERTA D. TUCKER

U mraku.

Majske bilo večeri,
sumrak se je hvato,
zapadom se sunčevo
bljeskalo još zlato.

Vrtom smo se šetali
mirno, tiho oba,
gledali smo sunčev pad
tiho ko sred groba.

»Gospojice, davno već
htjeh Vam nešto reći,
al do danas uvijek se
moradoh suspreći!«

Srećom se nasmješilo
tvoje lišće bljedo,
srce ti je reklo već,
što ti reći htjedoh.

»Ja te ljubim,« klikoh tad,
kano izvan sebe,
zanesen ja ne vidjeh
ničeg osim tebe.

Spustila si glavicu,
s oka biser kanu,
i bez jedne rječi tad
na grudi mi panu.

Sumrak se je spustio,
tamna noć bje veće,
a na nebu bljesnula
danica mi sreće . . .

Kada sunčev zapad ruj orudi . . .

Kada sunčev zapad ruj orudi,
a na istok mrak se spušta već,
prvu zvijezdu mračak kad iznudi,
prije no će dan počinu leć,
tad me boli kleti udes svlada
a u oku sjevnje suze trak,
jer prognanu već mi tone nada,
da ću ikad na svoj stupit prag.

Vruća ljubav k rodnoj svojoj grudi
izgara mi bolnog žića tjek,
te ne mari, bolnom što mu nudi
tudja ruka spasonosni ljek,
jer sve može podati ruka tudja
i tu može sreće biti vir,
al ne može, ma gostoljub nudja,
mjesto čežnje srcu dati mir.

Al ne može pobuditi ljubav
žarku, živu, onaj divni cvjet,
koji cvate tamo tekarak ubav,

gdje j' domaći i poznati svjet.
Može dati sunca sjajne zrake,
može zvijezda pokazati množ,
može dati cvjeća vrsti svake,
ali doma podati ne mož'!

Dom je jedin slasti rajske vrelo,
u njem tekak lako diše grud,
u njem tekak može duh se smjelo
pod nebesa da podigne svud.
tam tek gdjeno rodne čujem glase,
gdje poznata svaka mi je rječ,
tamo tek mi nadje sreća sva se,
tam i u grob tamni žudim leć!

Zvjezde, zvjezde male . . .

Z vezde, zvjezde male,	»Znaš li, djevo mlada,
što ste drhtat stale	za tohom da jada
u eteru gore?	srce toplo jedno,
Što vas tamo buni	a s tvogega dvora
i trepetom puni	nema odgovora,
ko nas silno more?	pa je za to bjedno!«
Oj, da znate silne	A ona bi sjela,
boli, neumilne,	list papira bjela
što mi život prate,	uzela u ruke,
vi bi poletile	pa bi vama dala
tamo do moje vile,	dva listića mala,
da je pokarate:	melem moje muke.

U jednom bi bile
rječi slatke, mile,
gdje mi ljubav nudi;
a u drugom šane,
da će čekat name,
zora dok zarudi!

S Bogom!

Čemu meni pjesme glasi,
čemu topla grud,
kada bjeda mene bije
i led odasvud?

Pjesmice sam njojzi slao
ko najlepší dar,
kog mi božja ruka dala
uz mog srca žar.

Pjesmice je prezrela mi
i mog srca plam,
prezrela je ljubav moju,
jadan ostah sâm.

Ajde i ti, pjesmo moja,
ostavi me, daj!
bez nje, Maše, šta će meni
i tvoj, pjesmo, raj?

I ti, srce vrelo moje,
daj se umiri;
povenu mi cvjeće moje,
poveni i ti!

Davni spomen.

Sunce sa zapada ovamo šilja
zlačane zrake još zadnji put;
grudiju, punih tajnoga milja,
sjedoh u ladju vozit se kud.

Tajno mrmore mora svud viri,
ladjicom trese lahora dah,
sunčev još jednom, prě neg se smiri,
zadrhta tračak i ginu mah.

Sumrak se hvata; zvjezdica malih
na nebu silan uztitra broj . . .
sjetih se davno za dom tad palih
diva, zanj što izbiše boj.

Uskočkih ladja reda se čislo;
jedan nek prodje kratak još mah,
pregnut će ruka, zaronit veslo
Stambolu, Mlecim na užas, strah.

Hiljadu glava, hiljadu ruka
spremno je za dom u grobak leć —
igrat se žićem šala je puka
onom, tko j' vičan u boju sjeć.

Iz daleka, eto, vidi se veće
mletačkih ladja velika množ;
Uskok se smije posmjehom sreće;
je l' oštar dosta, kuša on, nož.

Od divljeg plesa uzdrhta more,
od bojnog krika zadrhta zrak,
vali se dižu ko silne gore,
od dima je zastrt mjesečev trak.

S uskočkih ladja barjak vijori,
s mletačkih galija sa lavom stjeg —
»Za dom, ma u smrt!« Uskok zaori,
Mlečan posramljen da se u bjeg.

* * *

Uminu slika, smiri se more,
mjesec zasja nad pučinom bljed,
i vali šušte, što bjehu gore,
ko da će tiho, tiho mi rjet:

»Mjestu na ovom bojak se bio,
Mlecima Uskok izkopo grob,
lovor vijenac Uskok si svio,
tudjincu ne htjev da bude rob!«

Aleksandrina.

Andjeo blagi iz božjega dvora
Letnu na zemlju i smiri se tude,
Evo, gdje s kopna do sinjega mora
Krasnim sa snima uspravljuje ljude.
Svjet cjeli davno svladali trudi,
Andjeo blagi bdije nad svima,
Ne spuštajuć oka sumornih ljudi.
Divnim ih andjeo daruje snima,
Rajske im rado otvara kraje,
Iznoseć pred nje bojnih milina,
Nesrećnik s kojih zaboravi vaje.
Andjeo vam taj je — Aleksandrina!

Na pragu života.

A. D. Turk.

I.

Te Deum laudamus!

Svršena je školska godina, zadnja, koja ga je još dijelila od davno željene slobode, u kojoj je vidio svoje ostvarene nade i omiljele ideale, naime, da koristi od sveg srca i moći svom milom rodu i domu, gdje mu sjaju poput zvijezde predhodnice na putu života.

Drhtave ruke uhvati onaj arak papira, na kom je stajalo jasno i svakom očito: »Zrio s odlikom!«

Mlada mu se duša razbuknula plamenom oduševljenja, a na crno mu se oko izvi topla suza. Onih dvanaest godina, počamši od prve u pučkoj školi, pa sve do toga dana, nizali se dani muka i pregora, ne doduše najvećih, al barem za djaka muka, koje mu najviše zadaju brige. A sad, sad ga eto, kako je prekoračio i zadnju stepenicu, koja ga je dijelila od sesama, punog čarobnih stvari i sjaja i svijetla! Grčevitom je rukom stiskao na vrelo srce svje-

dočbu zrelosti i jurio poput munje kući u Novoj vesi, gdje ga je čekala starica majka, spremajući »gozbu« u čast svomu sinu, koji je, eto, gospodin učitelj.

»Mamo, zlatna mamo, veseli se!« Sav je rumen od brza hoda uletio Ivan u sobu i ogrlio staricu, burno strastveno, kano da će je udaviti.

»Sinko dragi, sladki sinko,« šapće blažena starica, ljubeći mu ono drago čelo i taruči pregačom suze radosti i sreće sa staračkih očiju.

Starica se uzvrpoljila, sad posegne za ovim, sad za onim, da to opet metne na isto mjesto, odakle je i uzela, a suzno oko joj se otimlje za njenim zlatom. Ivan je u to položio svjedočbu na stol i podbočivši glavu rukama, zagledao se u ona mrtva pismena, koja su mu otvorila put u život. »Gospodin Ivan Hrvatinić . . .« stajalo tu napisano, a dok se je zagledao u te riječi, sjećao se, kako je bio djetetom u pučkoj školi, kako je došao plah u gimnaziju, pa kako je prispio oduševljen u preparandiju, da se spremi za zvanje, koje mu je već i u pučkoj školi bilo uzorom i najmilijim snom. Godine su prošle poput sjene, a on sada u naponu života, pun zanosnih misli i ideala, stupa u susret dočekanu raju.

Još istoga dana napisa molbenicu za mjesto i odnese je na vladu. Odsad nije bilo o ničem govora nego o mjestu, koje će dobiti i na koje će poći, čim dodje riješenje. Stara se majčica baš ljudski zabrinula za sve, što će njenom »lvici«

trebati do onog časa, dok ne će i ona moći k njemu, da mu upravlja malim gospodarstvom. U to je ime, Bog zna od kuda, dopremila kovčege te spremala sve komad po komad u kovčege a svaki je pojedini komad popratila dubokim uzdahom te bi ga poljubila, šapnuvši pred sebe tiho:

»I to će mu, mojemu Ivici, dobro doći!«

Na taj je način bilo sve vrlo brzo gotovo, al — riješenja još nema. Isprva se Ivan tješio od dana do dana: »Doći će! Doći će! Ta istom sam predao molbu!« al kad je već prošao i cijeli mjesec dana, pa i drugi, počeo se i on zabrinjavati, ali je pomno sakrivao tu svoju bojazan pred majkom, samo da je ne uplaši i da joj ne raztepe one zlatne snove, u kojima je starija bila.

Jednoga dana, bilo to dva i pol mjeseca, iza kako je predao molbu vladi, uputi se sam k predstojniku, da se upita, hoće li skoro biti njegova molba riješena. Na krilima nade je pošao gore, gledajući već u duhu, kako ga »gore« sve gleda s poštovanjem — nije mu ni zamjeriti te častohlepnosti, ta bio je mlad — pa kako mu sam g. prestopnik obećaje, stiskajući mu ljubezno ruku:

»Uztrpite se, još koji dan, dva, pa ćemo Vam dati mjesto dostojno Vas i Vaše svjedochbe!

»Molim lijepo, je li presvjetli gospodin ovdje?« upitao je vratara, koji mu je došao u susret.

»Jest, pak šta bi Vi?« upita ga ovaj, promjerivši ga od glave do pete.

»Molim, bi li se moglo govoriti s presvjetlim?« ponizno odvrati Ivan.

»Sad ima presvjetli prečega posla, dodjite za pol sata,« odvrati vratar i otišavši u svoju sobu, zalupi vratima, pomrmljavši nešto među zubima.

Akoprem se u Ivanu nešto pomaklo ko od boli, ipak podje uztrpljivo na Štrosmajerjevo šetalište, da uteče nekako ta pol sata, dok će presvjetli svršiti onaj »preči« posao.

Kano godine vukli mu se časovi jedan za drugim, a kad je na Markovu tornju udarilo jedanaest sati, stajao je već Ivan pred bogostovjem u Opatičkoj ulici. Upravo je htio da potraži vratara, kadno začuje nečije korake niz stube. Čim je začuo škripanje gospodskih cipela, počelo mu srce jače udarati, te on stade, a oči svine onim smjerom, od kuda su se začuli koraci. Presvjetli je upravo pošao kući.

»Milostivi gospodine,« započe Ivan te zbunjeno stane.

»Šta želite?« upita ga presvjetli.

Osokoljen zvučnim glasom presvjetlosti, korakne mu Ivan bliže te predstavivši mu se, reče mu svrhu svoga dolaska.

»Žalim, za što nijeste prije došli, sad mi se je požuriti kući,« reče predstojnik te mahnuvši mu dostojanstveno rukom, ode mimo njega zamatajuć pomno ugojeni vrat u svileni rubac.

»Dodjite sutra!« još mu kimne prije, nego ode.

»Dakle sutra!« šapće si Ivan, jureći niz sto stuba kući, te je cijeli dan neuztrpljivo mislio na ono, šta će biti sutra.

Došao napokon i taj žudjeni »sutra«. Ivan je veseo pošao, al se tužan vratio. Presvjetloga nije u opće bilo u ured. Tako je Ivan uzaludno išao nekih četrnaest dana u gornji grad, kadno mu se ipak nasmješi sreća te je mogao k presvjetlemu.

Presvjetli je sjedio u mekom fauteuilu i pušeći finu regalitas-cigaru, odbijao guste, modre dimove tako, da je bio kao u magli. Tako ga je našao Ivan, kad se je iza gromovitega. »Unutra!« tako rekući uvukao u sobu. No presvjetli je bio tako zabavljen odbijanjem dimova te se nije udostojao ni ogledati, već upita samo mekanički:

»Šta je?«

»Presvjetli gosp., jaz sam bio tako slobodan . . .« počeo Ivan.

Tek kad je čuo presvjetli tudji mu posve glas, okrene polako glavu k onoj strani, gdje je bio Ivan.

»A vi ste to!« progovori, ne maknuvši se.

»Da, presvjetli, ja sam bio tako . . .« nakloni se drugi put Ivan.

»Dobro, da ste došli; baš imam mjesto za vas«, reče i ustane te podje k svom pisaćem stolu. »Kako se već zovete«, upita ga trom, da sam misli.

»Ivan Hrvatinić«, presvjetli . . .

»Da, da, sjećam se, dakle, tu je vaša molba,« te ju izvadi ispod krpe kojekakovih drugih spisa. »Svjedočba vam je u istinu krasna, ali, znate, zametnula nam se nekud vaša molba, pa uza svu dobru volju ne mogosmo vam dati mjesta. Ali, šta ne, za to ništa,« nasmješi se Ivanu, — valjda se sam smješio svojoj dobroj dosjetki — »bar će vam biti sada ugodnije ići na toli žudjeno mjesto.«

Na te je ljubezne riječi njegove presvjetlosti zaboravio Ivan sve muke, koje jest pretrpio, čekajući na visoko riješenje. O radosti mu je zasjalo lice, a blažena duša odsijevala mu se u veselu smješku. U svojoj je zanesenosti htio da poljubi ruku tomu dobrom gospodinu, koji se ipak brine i za sirotu upravo očinskom ljubavlju.

»No, no, no,« branio se presvjetli smješeći se, »samo ne tako burno, samo ne tako burno! Dakle, kako rekoh, ja sam vam našao lijepo mjestance, s kojim ćete biti sigurno zadovoljni! Znate, moj dragi Hrvatiniću, to vam je mjesto doduše osamljeno među gorama, ali inače vrlo prijatno. Djece nema baš mnogo, ta što je to vama, kakovih 200 ili 220 djece! Vi, kano dobar djak, ćete lako s tom šačicom djece upravljati, a

kano lijepa šetnja bit će vam svake nedjelje put u bližnju župnu crkvicu, bit će kakovih četiri do pet kilometara, kud ćete polaziti s djecom k sv. misi. A dohodci su vam dosta lijepi. Osim stana imate još i školski vrt, pa nešto livade, uz to još i drva, pa, kako vidite, možete si tamo lijepo gospodarstvo urediti, a i vašu staricu majku sobom uzeti. Šta ne, da će to biti lijepo?» i opet se nasmješi presvjetli.

»Ali gdje je to mjesto? dozvolite, da pitam,« neuztrpljivo će mu Ivan.

»Ha, ha, znao sam, da ćete biti znatiželjan,« odgovori presvjetli. »To vam je mjesto, kako se zove, hm, to vam je mjesto,« ponešto će u neprihvatljivosti presvjetli, »u najljepšem, to jest, najzdravijem kraju naše domovine, u našoj kršnoj Lici. No —?

»U Lici?!« gotovo krikne Ivan, propljedi, »u Lici?! U onoj pustinji?!

»No, no, no, ne opet tako pjesnički,« umirivaše ga presvjetli. »Vi bi barem kao dobar patriota morali z veseljem primiti vijest, da ćete poći onamo, gdje najbolje zja potreba i nužda. No, sada znate, gdje vam je mjesto, naime u N.-ovom selu, pa idite kući, spremite se na put, a već sutra ćete dobiti dekret. Idite, idite, pa budite veseo, ta nasmješila vam se krasna sreća.« Tim ga riječimu potrepta po ramenu i »milostivo« otpusti.

Koliko se je prije Ivan radovao s pomisli, da je dobio mjesto, u toliko ga je sada grozom na-

punjala pomisao, da je ono mjesto u jednoj Lici, tamo, odkuda rijetko tko zdrav ode, a i taj ponese onda mnogo gorkih uspomena na pretrpljene nevolje i oskudicu. Ali u koliko se je u jednu ruku bojava toga mjesta, na drugu se opet ruku radovao, kad je pomislio, kako će mu se majka radovati, kad dozna za nju veselu novost. Sretna se starica raztapala od milja, a sretan čovjek ne može, da se ne pohvali drugomu, pa tako je i starica letila po cijeloj kući, od susjede do susjede, da javi veselu vijest, da će njezin Ivica na skoro otići na mjesto. Kamo, to nije znala, jer joj Ivan ne htjede da kaže, sluteći da će ona to svakom pripovijedati, pa kad već i sama ne zna, mogao bi joj tko drugi reći, da se veseli grobu vlastitoga djeteta.

Pred majkom je Ivan krio svoje boli, al kad je bio sam u svojoj sobi, tuga bi mu se nadvila nad crnomanjasto, lijepo lice, a oči, kano da mu govore srca jade, koje su mu usta pritajivala i utišavala.

»Zašto sam baš ja tako nesretan,« znao bi muklo vapiti pred sebe, »ja, koji sam se toliko mučio i naprezao, da si jednom osvojim što bolje mjesto, gdje bi djelovao većom snagom na korist miloga mi naroda. A tako?! Šta ću tamo usred onih velikih čuvstvenih ali užasnih klisurina, gdje ni trava ne niče, osim gdje, gdje šta? Takve mu se misli poput oluje motale dušom, a pred oči mu polako slazile slika za slikom iz

onog doba, kad još nije mislio, da se iza ruže krije oštri trn te da je sreća dvolična, kako to sada vidi i čuti.

II.

Ivan se rodio u Zagrebu. Njegov otac, rodom iz Kranjske, došao u Zagreb kano »putujući djetić«, te kako je bio stasit momak, a i valjane ruke i lijepih svjedočaba, ostao je u poslu kod pokojnog već majstora Luke N., poznatog i boljim kućama radi svoje solidnosti. I ne misleći na to, proteklo je Ivanovu ocu nekoliko godina, odkano je stupio u posao majstoru Luki, te je kroz to vrijeme tako ušao u volju svom majstoru i njegovoj majstorici Ani, da su ga smatrali posve svojim te drage volje blagoslovili ljubav izmedju njega i kćerke im Anice, koja je bila poznata cijeloj Novoj vesi sa svoje ljepote. To je bio pir, kakova već ne vidješe dugo Novovešani, a pjevalo se i pilo, da je sve orilo po Novoj vesi, ča do Harmice. Dakako, da to nije bilo na užtrb noćnom miru, jer su si zagrebački purgari tada još sami birali noćnu patrolu, a i sam patrolac je one noći zaboravio na svoju »Dvanaest sati«, ta tko bi se mogao oteti bljesku onog fenjera, koji se tako smješi u oko, a niz grlo toli glatko teče. Zabavljali se sve do zore, a sada nastupi stari mir i tišina, ko što je i prije bila. Neka se je baho našalilo na piru i saželilo, da bi Bog dao, da se naskoro sastanu i na krstitkama, pa kano

da je Bog čuo i tu bablju, ne prodje ni godina dana, a pjetao s Lukina dvorišta zakukuriče i javi cijelomu svijetu, da je u kući jedna glava više. Sad je bilo veselje veće nego ono prvo. Djetetu so dali ime Ivica. Djedu Luki i staroj mamici Ani tresle su se staračke ruke od veselja, a na stare im se oči hvatala neka vlaga, kad su gledali na nastavak svoga odvjetka, tako lijepo, upravo divno dijete. Mladi se roditelji raztapali od milja, a noćobdija od samoga veselja zaboravi i opet na svoju: »Dvanaest sati . . .«

Mali Ivica rastao, štono se kaže, kano konoplja, a još mu nije bilo ni godinu dana, već se je kobacao u košuljici po dvorištu, naganjajući kokoši i smijući se veselo ljutitomu pjetlu, koji je vikao, što ga je grlo dalo uz pratnju poplašanih kokoši. Poznata je riječ, da djeca i koprive najbrže rastu, pa tako je i naš Ivica u četrtjoj godini bio cijeli delija, a u šestoj, kad je počeo u školu, bio je za cijelu glavu veći od ostale djece. No kakogod je rastao tijelom, tako mu se i umna snaga jačala, tako da je prestigao na daleko svu djecu te bio uvijek prvi kao u školi, tako i u vladanju. Tako je svršio na ponos učitelja i roditelja pučku školu te stupio u prvi razred gimnazije.

Kad bi ga tko pitao, šta bi najvolijo postati, znao bi odgovoriti, da bi želio biti učiteljem, pa s toga su ga i svi ukućani i oni, koji su za to znali, zvali »malim školnikom«. Često bi

opet, kad je bio slobodan od škole, znao sakupiti svu susjednu djecu oko sebe te ih posjesti u velikoj sobi oko sebe, a sam bi natakao na nos naočare svoje »stare mamice«, pa uzeo brezovu šibu u ruke i glumio tako vrsno učitelja, da su svi, koji su znali iz prikrajka motriti tu »školu«, upravo pucali od smijeha, kad bi »školnik« dijelio packe rad nenaučene pjesmice.

To je sve bilo tek u pučkoj školi. Dakako, kad postao gimnazijalcem, prestale su te zabave, ne morda za to, što bi promijenio svoju odluku, već s toga, što mu je sada bilo cijelo vrijeme zapremljeno naukom. U marljivosti ostao je, kao što je bio i u pučkoj školi, vjeran svojem običaju, najprije knjige, a onda tek zabava. Pa kako je bio neumoran u učenju, ne preosta mu mnogo vremena za igru, a i ono, što ga preosta, upotrebio bi, da čita druge lijepe knjige. Na taj je način postao u skoro malim »leksikonom« sveopćega znanja za svoje sudrugove. To njegovo znanje pribavilo mu je velik ugled, ne samo kod drugova, već i kod samih profesora, koji su ga cijenili, štono se kaže, kao oko u glavi. U neprestanom učenju upravo ga zateče konac prve, druge, treće i četvrte godine, i on, kao iznebuha osvane u preparandiji, da ostvari najmiliju si želju.

Došavši medju druge djake, upoznavši okolnosti, u kojima se nalazio, brzo im se obikne i prione novom snagom uz nauku, da si prisvoji još ono znanje, koje mu manjkalo, da bude dobrim

hrvatskim učiteljem. U tom mu je nastajanju išlo sve na ruku, učitelji, videći u njega prirodjene dare za ovo tako teško zvanje, zauzeše se od svega srca zanj i tako je uskoro Ivan Hrvatinić bio ugledan ne samo kod djaka, već i kod sviju predpostavljenih, tako da se je cijeli učiteljski zbor ponosio takovim uzor-djakom.

Kao što mu je prošlo prvih osam godina, tako su mu, ako i ne brže, prošle i ove četiri, a on, vedra čela i bistra uma podje k oltaru prosvjete, da preda posljednji dar, prije nego bude posvećen za narodnoga svećenika. I to je prošlo. Svjedočba zrelosti mu je u džepu, a sad je još samo, pun ideala i krasnih osnova trebao mjesto prema sebi, pa da poleti poput suroga orla u krilo narodu, za kojim mu je toliko čeznula duša. Ali, kako osupne, videći se nasuprot svoj silnoj, neumoljivoj sudbini, koje mjesto da mu poda zasluženu plaću, tura ga u krilo ako i ne sigurne, a ono bar moguće bijede i nevolje. Oh, tu su misli stale, tu mu je srce pucalo od boli, ali bilo mu je štititi, jer se radilo o sreći još jednog bića, do čije mu je sreće bilo više nego do vlastite.

Ta koga je još imao osim svoje majčice! Otac mu je umro, kad je još bio u drugoj gimnaziji, djed i baka još u pučkoj školi, a ostala mu jedina majka, čije se biće u toliko svezalo i sljubilo s njegovim, da su im bile gotovo iste čežnje i želje. Pa kako bi i mogao, da si tu dobru

majčicu otme iz onoga sladkoga sna, u koji se je unijhala, kad je vidjela, kako joj je čedo valjano i dobro, kako bi joj mogao povjeriti sve boli i patnje, koje su mu razdirale mlado srce, ta dosta, da i on toliko trpi!

»Dakle me bacilo u Liku,« znao bi muklo govoriti, šećući se gore dolje sobom,« tamo, gdje se ne može ni za čas oko da uhvati o stručak trave, da te ne zaboli duša s grozote onoga kraja, u kojemu je pustoš, dokuda ti oko siže. Oh, Bože, Bože, čemu si to survao na moju glavu, čemu me kazniš, al ne, šta mi je za mene, za što si namijenio tu nevolju mojoj majci, koja plače, kad ja uzdahnem, koja umire s tuge, kad je meni zlo. Za što, za što . . .?»

Al ma si on koliko tim pitanjem razbijao glavu, odgovora ne zmože te se zdvojan i poražen spremaše na put i u susret razorenim svojim idealima.

Muče je spremio dekret u svoj kovčeg, nijem poput groba zagrlio svoju staricu majku i sjeo u kola, da se odveze na kolodvor, a odavde, da se poveze put nove postojbine, kamo ga je sudba poslala, da bude mučenikom nemilosrdnog njezinog iga. Otišao je. Stara mu se majka zavukla u svoju sobu, pa je tiho, tiho jecala, jer joj je duša šaptala, da joj je dijete nesretno, premda se je on pretvarao na sve moguće načine veselim i bezbrižnim.

III.

Komu nije poznata svojim veličanstvenim u jednu, a užasnim u drugu ruku stijenama i klisurama Lika? Kamen do kamena, a gdje, gdje se nešto ustavilo ilovaste zemlje, obrastene slabom, žučkastom travom ili po kojim grmičkom, kojemu je već u rano proljeće pobrstila koza sve lišće, to je sve što ti se oku pruža i na čemu ti se pogled zaustavlja. Nekad su se i tu dirale velebnе šume, pune stoljetnih hrastova, ali otkad je mletački lav i osmanski polumjesec razvio svoja grozna krila i nad tom ubogom zemljom, nestade i šuma; pa makar se i koliko nastojalo, da se opet zasade, ostade jalov trud, bura raznese zemlju, koju su navažali ovamo, a sunce prepeče i osuši i ono, što je ostalo. Jadna Liko!

To je bilo dakle mjesto, gdje je bio Ivan namješten. Medju četiri klisi smjestilo se malo ličko seoce, kao da su golubi, leteći po zraku, spuštali zrnice po zrnice iz kljuna. Dosta je rečeno »ličko seoce«, pa da nam je znano, koliko je bijeda i nevolja u njemu. Nekoliko kućica, starih drvenih, izmedju kojih se iztiče »zidana« škola, to je sve, što je u selu bilo. Na daleko i široko ne bje škole, pa su djeca morala iz nekih četiri ili pet sela ovamo, da se bar nešto nauče. O kakovoj crkvi ni traga! Tko je htio nedjelom k misi, morao je poći preko brda, na komu se je samo koza sigurno verala, pa se tada spustiti

u malu dolinicu, u kojoj je bilo drugo selo N., u kome je bila župna crkva.

Kad je Ivan ugledao selo, u kom mu je bilo odsada živjeti, prosuzilo mu je oko, al on stisne zube i potisne grčevitu bol, koja mu je kidala grudi, tješeći se sam:

»Česa se plašim? Ove goljeti? Ta to je samo tako na prvi pogled, pa, najposlije, gdje živi toliko ljudi, živit ću i ja,« ali nije uz to pomislio, da je laglje trpiti oskudicu onomu, tko je u njoj rođen, nego njemu, gradskomu djetetu, koji nije znao ni što je muka, ni glad, ni oskudica.

Kad su mu kola drndala po kamenitoj hrpovoj cesti mimo onih par kućarica, svaki čas je iz kojega maloga prozora provirilo po koje znatiželjno lice i pratilo pomno njegova kola. A kad je ušao u školu, sakupila se pred kućaricama ženska četa, pa udri, naklapaj jedna ovo, druga ono.

»Jesi li ga vidjela, Stane?« upita jedna drugu.

»Koga, zar novog uću?« pitala opet Stane.

»A da, da koga?«

»Jesam, seko, ma, Boga ti, baš da je šteta, što su tako mlada čoeke bacili u tu goljet. Ta crven ko božićnica, a mlad, Bože, ko kaplja. Baš da je šteta,« zakima glavom Stane.

»Taj se nije rodio za nas. Bit će mu prijsjeli u brzo lički orasi,« nasmija se Jela.

»Eh, šta,« zaintači opet druga, »znaju oni ,gore', šta im je raditi. Ta nije se ni moj Stife rodio, da obija po Taliji tudje pragove, pa što češ, ferman je ferman, pa se bješe pokoriti.«

»E, lako tebi,« branila se Jela, »ti i tvoj Stife rodiste se ovdje, pa i navikli i buri i mečavi, a ono gradskog djeteta, to šta će ovaj u zimi, kad snijeg pritisne, a bura zalomi, a crkva daleko. E, moja Doro, Doro, tvrdje ti je srce od kamena, kad ovako misliš.«

»Nisam ja tako mislila,« umekša se Dora, »van samo rekoh, da mu je bilo poslušati ferman.«

Još su žene koješta preklapale, pa tada umaknu svaka k svomu ognjištu, da zgotove ručak za djecu, jer, kako je poznato, Ličani u ljetu odu na posao po svijetu, pa se tek u zimu vrate kući.

Za toga si je naš Ivan pogledao školsku zgradu. Rekosmo »školsku zgradu«. Akoprem je to najveća ironija, ipak se poslužismo tim izrazom, ta ovaku zovu i »gore« tu kuću. U kući su dvije sobe. Jedna veća, popodjena hrapačim starim daskama, velika je doduše poput soba u vojarni, ali providjena samo malom željeznom peći i ta je bila, kako dokazuju zidovi oko nje, samo za to ovdje, da zadimi in onečisti čisti uzduh u sobi. Četiri pusta zida sve su se u zimi caklila od vlage, a na zidu, koji je bio prema cesti, dva su osrednja prozora, koji su samo u toliko rasvjetljivali sobu, u koliko su to dopu-

štala zamazana i zablacena stakla. Pa k tomu još nekoliko klupa, pa eto ti svega, što imaš u toj sobi za obuku. Divno, zar ne. Al ajdmo dalje. Druga je soba nešto manja od prve. Popodjena je takodjer starim protrulim daskama, ali ta nema — peći. Što će mu peć? U lijetu je ne treba, a u zimi se može zavući pod pokrivač pa spavati, drugo i ne može raditi, ako bi baš i htjeo. Na zidu, koji je prema polju, na drugoj strani od ceste, bila su onakova dva prozora, kao i u prvoj sobi, samo s tom razlikom, što su ovdje bila još stakla i razpucana, pa se je g. vjetar mogao šetati po gospodskoj volji i unutra i van, kako je htio. Lijepe li škole, sretna li učitelja, koji si ovdje osnuje gnijezdo!

Ivanu je, na pogled svega toga, kidalo u prsima od boli, kad je vidio, da ga je i ona njegova poslednja nada: Valjda ne će biti tako, kao što izgleda! prevarila.

»Jadna majko, da ti znaš, što tvoj sin trpi!« uzdahnuo on tek poluglasno i ode, da si unese pomoću svoga kirijaša svoje stvari i kovčega.

Sutradan bio popis. Ivan sjedio u školskoj sobi za stolom, pa upisivao u imenik imena djece, koju je imao učiti, a već ga je i sumrak hvatao, a on još nije bio gotov s poslom, a djece još dosta.

Tek drugi dan opodne bilo je upisivanje gotovo. Ivan prebroji svu djecu, bilo je oko 200 što dječaka, što djevojaka. Svu je djecu raz-

dijelio u dvoje, jedni su dolazili prije, a drugi poslije podne.

Otpoče obuka. Skupili se djeca, stisnula se u klupe i slušaju, što im »učo« zbori, pa, ko svuda, nešto upamtila, nešto zaboravila. Tako je išlo odsele. Što je govorio i učio prije podne, ponovi poslije podne itd. A u nedjelju bi pošao sa svojom četom djece na put, da reknemo pravo, do bližnje župne crkve, a poslije opet kući. Svim njegovim snovima i idealima bilo se je sakriti pred okrutnom zbiljom, a tek u dnu njegova srca javio se po gdjekoji put tužan, tužan uzdisaj, kao odjek oluje i bure, koja mu se gonila dušom na pogled uništenih nada i ideala . . .

Melodija . . .

Ljudevit Fiketov.

Bijaše jednoga dana, kad mi dušu zaokupiše stare, dosadne misli, koje sam obično mogao odhrvati u samoći. No danas se bojah te samoće . . . Uzaludno sam tro čelo, da ugrijem hladni mozag, koji u takvom položaju bijaše obično sklon pesimističnoj filozofiji . . . mora da sam mislio nešto strašna, kad sam drhtao ko jasminovi cvjetci . . . Drhtah valjda od straha ili od slaboće . . . i bježao sam danas onu ugodnu samoću. Neki instinkt gonio me k onom biću, u kojega sam često našao utjehe, a na koje danas ni pomislio njesam. Bježao sam k onom biću, koje bijaše jedinim dokazom, kad sam izpitavao svoju nutrinju, da imade u mojoj inače skroz surovoj naravi prama svijetu još smisla za lijepo, da ima čućenja za svaku nuancu razdragane duše . . .

Bili smo si uvijek tako blizu, tako dragi, a nikada nije između nas došlo do očitih poziva i izrazitih izjava, a pak smo jedno kraj drugoga drhtali od raznježenosti kao pupoljci, a duše nam se

sljubljavahu u onoj bezkrajnoj daljini, čistoj od ruga onih, koji ne shvaćaju transcendentnosti . . . A u toj transcendentnosti nalazili smo mi svoje zadovoljstvo, jer se nijesmo ljubili onom običnom ljubavlju, nego nekom uzvišenom pojavom daleko, daleko od instinkta . . .

Kad sam stupio u malenu sobicu, sjedila je uz knjigu . . . andjeoska joj glava klonula na svilene grudi, po mekanoj puti lica zadrhtalo nježno rumenilo, a niz mliječni vrat spustila se kestenjastocrna kosa — bila je andjeo!!

Kad bi je drugi promatrali, vidjeli bi moguće u njoj ono, što sam ja gledao u njima, nisku dušu, no ja sam u njoj vidio najuzvišeniji pojam estetike i etičnosti . . .

Lagano provlačio se sumrak sobicom, a moja duša još uvijek sumorna, a misao još uvijek hladna . . . mislio sam, ni ona je ne će danas razbiti.

Prevarih se! . . . njene oči, odsjev neba, dignuše duh, te motreći je podulje, očutih, kako mi se mozag zagrijava, a duša kida svojih teških spona . . .

U starom toku, no uvijek ugodnom nizahu se opet moje misli i duša puna čiste strasti sljubljavala se s njenom u nekoj sjajnoj nedoglednoj daljini.

I kao nikada tako sam taj dan osjećao čar, ugodnost one nijeme pjesme, koju su tako često stvarale naše duše . . .

A onaj sveti mir sumračja, ona veličanstvena tišina bijaše kadra uznijeti snažnije naše duše u onu mističnu daljinu, koja nam bijaše za onda shvatljiva, dok smo poslije mogli glupo buljiti v brezkrajnost, a da nijesmo ništa shvaćali . . .

I taj dan, kad su nam se duše uzdigele kao nikada prije u onu nedoglednu poeziju, u ono sjajnu daljinu, dogodi se nešto, što se prije nikada dogodilo nije.

Duše nam, uzbudjene onom veličanstvenom apstrakcijom, prvi put preliše njemu pjesmu u divnu samoniklu melodiju, kakove nije valjda ni Beethoven ni Schubert zamislio. Bila je to divna melodija u onom času, jer ju skladahu zanosne duše u onoj svetoj daljini, koju mogosmo tek mi shvaćati . . .

U onom momentu shvaćah je, a kasnije . . . kasnije nijesam shvaćao ništa . . .

Duše nam se dovinuše do vrhunca nježnosti i u tom položaju tražile najviši pojam lijepote, da se unju zaodjenu — taj najviši pojam lijepote nadjoše u — pjesmi, u — melodiji . . .

I dok smo pjevali, obuzimalo mi dušu neko do sada mi nepoznato čuvstvo, tiho, mirno, ugodno, veličanstveno, kao i bila veličanstvena melodija, obuzimalo mi dušu nikad okušano čuvstvo sreće . . .

Upaljene usne drhtajući šaptahu: »To je prva sreća!! . . .«

I te večeri čutio sam potpuno, koliko mi je bliza, osjećao sam, da smo se nas dvoje susreli kano dašak ružice i karamfilja, koji se za tihane noći sljubljuju u jedno.

Bio sam u istinu prvi put sretan . . .

Dok sam prije osjećao onu istinitost, da nijesam čisto surovi proizvod prirode, toliko sam sada osjećao, da sam uz nju prvi put okusio onu nepoznatu, žudjenu sreću . . . O da, tu sreću našle su nam duše u onoj sjajnoj neshvatljivoj daljini, u obliku . . . melodije . . .

Laskavcima.

Ljudevit Fiketov.

Vidjeste li kada na osami drvce,
gdje izloženo stoji nepogodam,
pa ipak jako ponaraste drvo,
oduprjet jako svakoj se nezdogi.
I ja sam tako ostao osamljen,
izvrgnut svjetu, njegovoj opreci,
i stavih ledja pod bič si sudbine,
da svojom bije željeznom me rukom
te tako tvrdo postane mi srce
i laglje snosim ovog svijeta boli;
pa tako sad se tek istini klanjam . . .
A vi se toga bojite pred svjetom
pram vjetru svoje Vi mjenjate surke,
da samo laglje bude Vam življenje . . .
Ja njesam voljan vrjedati Vam ponos,
nit nakan kidat vijenac Vama s glave,
al čutim, da od drugoga kaosa
me Stvorac slupao.
Ja njesam s Vama u srodnosti
jer neznam laske, kojoj ste Vi vični,
u kojoj sreću tražite života . . .

I kao pseta svijate se ropski
pred koljenima onih, od kojih Vam
bar nekoj možno koristi se nadat!
Vi bojite se opreke života,
jer živjet znate, trpjet ne umjete,
dok ja u borbi tek nazrjevam život.
I što će veća ova borba biti,
to s ponosom ću prezirat Vas više.
U istini se tek mi život kreće
a u borbi tek ja rado živim . . .
Vi se pak manite mogeg društva,
jer ja sam stvoren, da vjerno služim
onoj lozinki, koju davno duh mi poznaje:
Što je jača borba, to se sladje živi,
što je više muke, veća je pobjeda.

Čazmanske elegije.

Spjevao **Martin Kolar.**

Zdravo, luzi zavičaja moga,
zdravo, Čazmo sred zavičaja toga!
milo tebe grli rjeka tvoja,
romonom ti pjevajući pjesme,
a noseći vapaje i glase,
što me sjeća na tve gorke čase.

I.

Čazmo divna, mučenico mila,
sad mi šapće pjesnikinja vila
tvoju slavu na obadva uha;
sad me grli i zaklinje teško,
da ti pojem spomen slavskog duha.
Tiho teče pokraj tebe Česma,
tiho stiže i nju moja pjesma,
pitajući je: Kaži, vodo čista,
kolikim si bila raka hladna,
da tom kraju sad sloboda blista?
Kaži, vodo, zaklinjem te teško
jedno djelo djedovah viteško! —
No ti samo tihim tokom hrliš

nizbrdice zakonom po Bogu,
staru Čazmu oko vrata grliš,
zato riječi dobiti ne mogu. —
Hrli, hrli niz dolinu krasnu,
kaži svakom, od koga ti ime,
kaži suzu krvavu al jasnu —
zasvjedoči i pobjedu time.

II.

Kad se na te kleti Mongol svali
i kad ures tvoj sa tebe spali,
koliko je siročadi tvoje
u tom boju za slobodu palo . . . ?
Ipak tvoja glavica, o j narod,
digla se je, gdje ja sada stojim.
Naraštaj se novi preporodi
iz tog praha — ali u slobodi.
Junaku se odmorila šaka —
krvca više nije tud se lila — —
Oj bila si tad lijepa i jaka.
Vrh litica Moslavaških gora
ljetnikovac stajao dvor do dvora;
tu bi mnoga uživala duša
krasni vidik na sve četiri strane,
dokle opet Osman ne pokuša,
da te strese sa te cvjetne grane.
Gdje su nekad bili manastiri,
slavni kaptol, duhovni pastiri,
tu su samo razvaline sada . . .
Uzdah . . .

III.

Daj sustani, putniče moj vrli,
kud ti noga tako naglo hrli?
Daj sustani, pa mi reci pravo,
kako te se ova slika dojmi,
Što ti sada oko motri zdravo —
Ova slika razvaline puste
svjedok jeste one magle guste,
turske sile —
Sada znadeš, što ti slika kaže
sve bez hinbe a da ništa ne laže.
Idi sada po širokom svjetu
pričat ljudem, što je Čazma bôna,
idi, idi, stiži svoju metu,
kad je nije dostignula ona.

IV.

Pokraj tople peći starac sjedi,
suznim okom širom kuće gleda;
oko njega unučad mu stoji,
pitajući ga: kaži, djede mili,
kako posta onaj brijeg pred kućom,
a na kom smo jučer s tobom bili!
— Draga djeco, mili sokolići,
prošlo vrijeme ja ne mogu stići
dan za danom, godina minuje,
dozvati je već ne može nitko;
tako mislo jedna drugu stiže,
pa mi znanje dovjeka je plitko.

Znamem samo, da u tome brijegu
ljute guje svoje mlade legu;
znamem i to, da je grad to bio,
koga Turčin nemilice sruši.
Znamem, da tu i moj djedo sniva
rad slobode, blag mu pokoj duši!
Tamo, pobro, gdje se Garić vidi,
tamo stoje te čazmanske hridi,
sada hridi, zarastene travom,
što no niče iz lubanja slavnih,
štano su se ovjenčale slavom
još za doba preminulih, davnih.
Tamo, druže, zelene se luzi,
tamo uzrok baš i mojoj tuzi.
Mili kraje domovine slavne,
časna diko minulih djedova,
čuj mi pjesmu uspomene davne
ispod trošna i satrta krova:
da bi vazda meni častan bio,
dok će Česma teći čistim tjemom,
neka dodju sva vremena huda.

Rodić.

Napisao Ivo Pavelić.

Pa da nije u zimi na selu dosadno?! Evo cijeli dan sjedim u ovoj zapušenoj sobi, i ne mogu se nikuda maknuti. Na stolu cijela hrpa knjiga, koje sam nedavno naručio iz Zagreba. Sve su to djela »mladih« literata, — velim mladih, — jer su mi »stari« već dosadili, opetujući neprestano svoje zastarjele ideje. Evo baš čitam »Simfonije«, — oh, krasnih li pjesama! . . . Ovake duboke misli, — te divne slike i opisi! . . .

U čudu se pitam: Zar zbilja mi u dvadesetom vijeku imamo takog velikana pjesnika? Sretnih li nas mladih Hrvata! — Mi imamo svoj uzor — imamo se za kim povesti! . . . To je pjesnik, koji se ne radja svaki dan, — to jest, htjedoh reći: Ne radja se u svakom stoljeću . . .

Gle, gle, što je ovo na ovim koricama! — Ta to bi imala biti nekakva slika — slika! — ali kakva slika? — Što predočuje? . . . Mišljenje mi prestaje . . . mozag mi se vrti . . . ta ja ne mogu naći ono pravo, — ono . . . ono . . . ha, evo ga: evo dvije ruke jedna uz drugu, još malo

dalje, — pazi — gle, tu je glava . . . glava krasne ljepotice . . . Zaista divno: glava i ruke krasne djevice! . . . i to sve naznačeno sa par poteza. Ah, božanstvena umjetnosti! . . . O, Bože moj, koli sam malen i neznatan . . . ne, ne, ta ja nijesam dosta pametan! . . . Zar to nijesam mogao odmah opaziti? O, ne, ne — tu treba misliti, — to je umjetnost, — zato treba talenta . . .

Diveći se pjesništvu i slikarskoj umjetnosti, zaokupile me svakojake misli, — ta moram nešto misliti, jer na selu je tako dosadno . . . Dosadan je ovaj snijeg, što pada, one tamo njive, one gore, doline, — sve, — sve je to dosadno, sve je to staro, ništa nije novo, — »moderno« . . .

E, a sad ću se malo odmoriti. Sjescu ovdje lijepo na divan, zapaliti cigaretu, pa da vidiš, kako se onda duhovite misli radjaju . . .

Eno, na primjer ona slika tamo na zidu prikazuje moga najmilijeg prijatelja Djuku. Velika je to sreća, kad čovjek ima dobra i vjerna prijatelja, a Djuka je zbilja duša od čovjeka. Pa i pametan je to dečko! Sa kakvim bi zanosom znao on govoriti proti člancima u »N. V.«, u kojima se je napadalo na mlade književnike. Pa o onoj »Studiji«, što ju je napisao Sl . . . , tako se, čini mi se, počimlje to prezime, — ne mogu se cijelog sjetiti. I, što da duljim: Djuka je čovjek na svom mjestu.

Ej Djuka, dobri moj Djuka, ala bi ti se obveselio, da sad onako iznenada baneš u moju

zapušenu pustu sobicu! To bi bila za me velika sreća.

Snijeg siplje kao iz rukava, te je baš ugodno gledati lepršanje sniježnih pahuljica po zraku. Pa ove lijepe šare na zaledjenom prozoru, treba samo malo dulje i pozornije promatrati, pa se može opaziti kakav krasan cvijet, ili čak i kakva prikaza sa izpruženim rukama. Šteta, što će se te lijepe šare na suncu rastopiti, a iza njih ostaće samo bljuzgava voda . . .

Netko se čuje hodnikom, — tko bi to mogao biti? Evo ga već pred vratima. Kuc, kuc . . .

»Slobodno!«

»Servus«, dragi amice! evo me iz sred bijeloga Zagreba, pa u tvoje selo veselo!«

»Ja se snebivam«, varaju li me osjetila? Ta Djuko, jesi li zbilja ti to?«

»Pa vidiš, da jesam, tebi kao da se mijesha . . .«

Daj skini tu bundetinu, najprije ćeš se malo odmoriti, a onda ćemo sjesti, da se štogod založi. Gle, netko ide ulicom ravno k meni, — o, to je naš kapelan, baš će nam dobro doći. — To ti je veseljak čovjek. Evo ga, već kuca na vrata.

»Slobodno!« Kapelan udje, i odmah ga upoznam sa Djukom.

»Dajte, gospodo, da se malo okrijepimo, evo već je jelo i vino na stolu, — a ti ćeš nam, Djuko, onda pripovijedati, što je sve novoga u Zagrebu.«

»Ne znam ni sam, što bih ti pripovijedao; ima mnogo toga, što bi bilo vrijedno, da ti kažem.

Ja, kako ti je poznato, nijesam već nekoliko godina bio u Zagrebu. U prvi mah kad sam došao, nijesam se ni snaći mogao. Podjem u večer llicom šetati, ali tu guranje i tiskanje, da se ugušiš, barem su mene svi gurali, a to valjda zato, što sam već i llicom zaboravio ići. Ustavim se pred jednom knjižarom, da promotrim najnovije knjige, slike i. t. d. Na jednoj slici opazim nekakvu perjanicu, što li je, — i bje mi čudnovato, kako je umjetnik mogao za ovaku neznatnu stvar gubiti vrijeme. Da, — kakva perjanica, — promotrim malo bolje, kad imam što i vidjeti: ispod perjanice opazim kapu sredovječnog viteza, ispod kape opazim glavu, — glavu mladoga viteza, — još malo niže — ah, ta to je glava krasne djevice, vile, nimfe, što li je . . . On ju u oko ljubi. Oh, sladkog li poljubca! Malo ne padoh od udivljenja.

Vidim, da u llici neću dobro proći. Idem lijepo u kavanu, ali ne u ovu, što je u llici, jer znate, ja nijesam obučen moderno . . . Dodjem u jednu omanju kavanu, gdje se doduše pazi na »chic«, ali ne u tolikoj mjeri.

Sjednem u jedan kut te pijući crnu kavu, prolistavao sam novine i po koji put pogledavao na dvamlada gospodina, što su naprama meni sjedili.

Naglo se otvore vrata, i u kavanu stupi moderno obučen gospodin. Pristupi k stolu one dvojice i pruži jednom pa drugom mali prst na pozdrav.

»Dragi Rodiću«, reče jedan od one dvojice, »baš mi je drago, da si došao, mi te već dulje vremena čekamo. Čitao sam danas tvoje najnovije pjesme, i da ti iskreno kažem, — tvoje su pjesme u ovo kratko vrijeme pobudile sveopću senzaciju u čitalačkoj publici.«

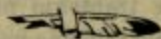
»Doduše«, na to će Rodić, »veseli me, što sam uspio, ali ja radim jedino iz ljubavi naprama umjetnosti, a ne . . .«

Na to ga prekide prijatelj: »Čuješ, sad su u štampi Tankonogićeve pjesme: 'Nad grobom starih ideja' te kako sam čuo, biće to remek-djelo. Tankonogić se je dapače predplatio kod uprave zagrebačkog tramvaja na jednu reklamu. Skinuće se naime ona tabla sa naslovom: 'Suppen-Maggi', a mjesto nje staviće se tamo tabla sa naslovom njegovih pjesama, njegovog imena, gdje se sve može kupiti i. t. d.«

Još su mladi književnici mnogo razgovarali o pjesničkim proizvodima, a najviše se isticao gosp. Rodić. Pa i po svojoj vanjštini pokazivao je on premoć nad onom dvojicom. Bila je to znamenita ličnost, a da bar dobijete približnu sliku njegove pjesničke pojave, — opisaću vam ga od glave do pete. Glava mu je dakle prilično zamašna, a kosa, rekao bi, da se nije nikad ni šišao — bujna i prebujna — pjesnička. Pošto smo kod glave, neće biti zgorega, ako i šešir napomenem. Taj je bio svemu sličan, samo ne šeširu, a najbližnji rodom gnijezdu. Vrat mu

je zbilja predugačak i pretanak, ali je za to u zaštiti nekakve »manšete«. Pustimo vrat, ali noge, — noge, predugačke, tankovite u onim uzahnim, kratkim hlačicama! Sjetih se i nehotice na strašilo, što ga ima moj susjed u heldi, da se od njeg medvjedi plaše.«

Djuka nije mogao dalje pripovijedati, napao ga silan smijeh. Kapelan se grohotom smije . . . Svi se smijemo . . . hi . . . hi . . . Rodić! . . . Rod . . . a . . . sec

VSEBINA.

	Stran
Posvetilo	3

I.

<i>Zmagoslav, Libele</i>	7—18
Človek sem	9
Albina	10
To tisti človek ni	12
V božični noči 1899	13
Moj dom	14
Maske obupa	15
Satanov kinematograf	17

* * *

Fatima I.—III.	19—25
------------------------	-------

* * *

Tat.	26
Juliji	27
Pogledal sem v tvoje črne oči	28
Leopoldina	28
Vprašam vas	30

* * *

<i>Prilžnjena mačica</i>	31—38
I. Na sestanku	33
II. Pri vincu	34

	Stran
III. Miklavžev večer	35
IV. Pustni večer	36
V. Čarovnik Mrak.	38

* * *

Kako sva moderna!	39
Zimska idila.	40
Deveta dežela	42
Ave.	43
Ob Savi	45
Kresna bajka	46
Frater Sebastjan.	47
Spomin	47
Notturmo	51

* * *

<i>Hotimir, Trepetajoči zvoki</i> . . .	54—88
V nirvano	55
V božični noči	60
Blazno hrepenenje	65
Pogreznjeni čolniček.	69
V poznih nočnih urah	73
A ma douce amie!.	76
»Le pri živih dušah«.	79
Iz življenja neke duše	83

* * *

<i>Zmagoslav, Hrepenenje</i> . . .	89—114
I.—III.	91—93
IV.	94—104
»Dan vstajenja«.	99
1—4	102—104
V.	105
Elegija	111

* * *

	Stran
<i>Kompoljski, Bledi obrazi.</i>	115—168
Stari Frkol	117
Ali naj jo obsojam?	137
Prav si storil	141
Mož s svetinjami	148
Prvi blagoslov	153
Labudnica.	163

II.

<i>Pjesme Alberta D. Turka.</i>	171—182
U mraku	173
Kada sunčev zapad ruj orudi.	175
Zvezde, zvezde male	177
S Bogom	178
Davni spomen.	179
Aleksandrina	182

* * *

<i>A. D. Turk, Na pragu života.</i>	183—200
<i>Ljudevit Fiketov, Melodija.</i>	201
<i>Laskavcima.</i>	205
<i>Martin Kolar, Čazmanske elegije.</i>	207
<i>Ivo Pavelić, Rodič.</i>	211

Corrigenda.

Na strani 97. se ne začinja nova pesem, ampak se le nadaljuje IV. pesem »Hrepenenja«. — Na str. 111. naj bi ne bilo številke VI.

